

Úvod

Správa o zavádzaní kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v nadväznosti na odporúčanie EQAVET vychádza v čase, kedy Slovensko dosiahlo značný progres v procese transformácie odborného vzdelávania a prípravy na stredných odborných školách (ďalej len „OVP“). Prijatie nového zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o OVP“), realizácia národných projektov pod gesciou Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ďalej len „ŠIOV“) ako aj projekty v spolupráci s rakúskymi, či nemeckými podnikmi, ktoré poskytli svoje know-how pri zavádzaní prvkov duálneho vzdelávania do systému OVP na Slovensku napomohli zvýšiť atraktivitu a kvalitu systému OVP na Slovensku.

Táto správa sa venuje európskemu kontextu vývoja OVP ako aj analýze odporúčania Európskeho referenčného rámca pre zabezpečovanie kvality v oblasti odborného vzdelávania a prípravy EQAVET, ktoré sa zaoberá problematikou zabezpečovania kvality na úrovni systému OVP ako aj poskytovateľov OVP.

Odporúčanie EQAVET stanovuje 4 cykly plánovanie/ implementácia/ monitorovanie/ prehodnotenie a 10 indikátorov, ktoré slúžia ako pomôcka pri nastavovaní systému kvality v OVP.

Správa sa orientuje na počiatočné OVP, teda OVP na stredných odborných školách, v nadväznosti na plnenie ex-ante kondicionalít v oblasti vzdelávania. Vo vzťahu ku kvalite v OVP bol vypracovaný Akčný plán na splnenie ex-ante kondicionality 10.4 (Existencia národného alebo regionálneho strategického rámca politiky pre zvýšenie kvality a účinnosti systémov odborného vzdelávania a prípravy, v rámci článku 165 ZEÚ), ktorý okrem potreby vytvorenia tohto materiálu obsahuje aj ďalšie úlohy v rámci zabezpečovania kvality v odbornom vzdelávaní a príprave. Týmito úlohami sú vytvorenie nového zákona o odbornom vzdelávaní a príprave, národný projekt Rozvoj stredného odborného vzdelávania, národný projekt Národná sústava kvalifikácií a národný projekt Podpora profesijnej orientácie žiakov základných škôl na OVP prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami. Napriek tomu, že sa správa venuje systému zavádzaniu kvality OVP s dôrazom na systém OVP a stredné odborné školy, nemožno ignorovať ani jej presah na základné školy. Z tohto dôvodu sa v rámci projektových aktivít venuje správa aj projektu „Podpora polytechnickej výchovy na základných školách.“

Správa obsahuje zhodnotenie jednotlivých indikátorov EQAVET a v závere obsahuje opatrenia, ktoré je potrebné zrealizovať v časovom horizonte do roku 2020 v súlade so strategickým rámcom ET 2020 a strednodobými opatreniami pre OVP.

K samotnému procesu implementácie obsahu odporúčania EQAVET do systému OVP treba byť ostražitý, vzhľadom na to, že od budúceho roku bude prebiehať seriózna revízia odporúčania EQAVET, čomu je potrebné prikladať veľkú váhu, nakoľko sa budú predbežné výsledky prezentovať v rámci Slovenského predsedníctva v Rade EÚ v druhom polroku 2016.¹

¹ To isté bude platiť aj pre nástroje ECVET a EQF.

Obsah

Úvod	1
1. Vývoj odborného vzdelávania a prípravy v Európe	4
1.1 Kodanský proces	4
1.2 Maastrichtské komuniké	5
1.3 Helsinské komuniké	5
1.4 Komuniké z Bordeaux	5
1.5 Bruggské komuniké	6
1.6 Strategický rámec pre vzdelávanie a odbornú prípravu 2020 (Education and Training 2020 - ET 2020)	7
1.7 Závery z Rigy	7
1.8 Príprava spoločnej správy Komisie a Rady na vykonávanie rámca ET 2020	8
2. Kvalita v odbornom vzdelávaní a príprave na Slovensku vo vzťahu k EQAVET	9
2.1 Európska dimenzia kultúry kvality	9
2.2 Prístupy k zavádzaniu kvality	10
2.3 EQAVET – súčasný stav	11
2.4 Indikátory kvality	14
3. Slovenská republika	16
3.1 Zabezpečovanie kvality v SR	16
3.2 Zabezpečovanie kvality v OVP	17
3.3 Systém duálneho vzdelávania	18
3.4 Príklady dobrej praxe – národné projekty	19
3.4.1 Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných školách a stredných školách s využitím elektronického testovania	19
3.4.2 Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy	21
3.4.3 Rozvoj stredného odborného vzdelávania	21
3.4.4 Národná sústava kvalifikácií	22
3.4.5 Podpora polytechnickej výchovy na základných školách	22
3.5 Stratégia zavádzania kvality v SR v nadväznosti na EQAVET	23
3.5.1 Plánovanie	24
3.5.2 Stanovenie relevantných indikátorov kvality, a to racionálnym identifikovaním kvalitatívnych aj kvantitatívnych prvkov	25
3.5.3 Indikátor 1 - Relevantnosť systému zabezpečovania kvality pre poskytovateľov OVP	25
3.5.4 Indikátor 2 - Investície do vzdelávania pedagogických zamestnancov	26
3.5.5 Indikátor 3 - Účasť na programoch OVP	27
3.5.6 Indikátor 4 - Podiel úspešného ukončenia vzdelávania	28
3.5.7 Indikátor 5 - Umiestnenie po ukončení štúdia	28

3.5.8 Indikátor 6 - Využitie nadobudnutých zručností na pracovisku	29
3.5.9 Indikátor 7 - Miera nezamestnanosti	30
3.5.10 Indikátor 8 - Podiel zraniteľných skupín	30
3.5.11 Indikátor 9 - Mechanizmy identifikujúce vzdelávacie potreby vo vzťahu k trhu práce.....	31
3.5.12 Indikátor 10 - Schémy propagácie lepšieho prístupu k OVP	32
3.5.13 Záver k indikátorom.....	32
3.6 Stanovenie benchmarkov relevantných pre SR.....	33
3.7 Vypracovanie jasnej metodiky vychádzajúcej zo skúseností projektov	33
3.8 Stanovenie jasnej spoločnej terminológie.....	34
3.9 Implementácia	34
3.10 Monitorovanie cyklu kvality	34
4. Záver	34

1. Vývoj odborného vzdelávania a prípravy v Európe

Vzhľadom na to, že problematika kvality v OVP sa postupne dostáva čoraz viac do popredia, je potrebné nastaviť prioritné ciele na národnej úrovni pre oblasť kvality v odbornom vzdelávaní a príprave so zreteľom na európske politiky a nástroje, ktoré boli vypracované technickou pracovnou skupinou pre odborné vzdelávanie a prípravu zriadenej v rámci strategického rámca ET 2020.

Európska únia začiatkom tohto tisícročia stála na prahu veľkých výziev. Európska integrácia bola v mnohých oblastiach čoraz silnejšia a výnimkou neostali ani politiky v oblasti vzdelávania. V roku 2000 bola prijatá Lisabonská stratégia, ktorá mala slúžiť ako predloha pre rozvoj vzdelávacích systémov v Európe. Stanovila viacero cieľov, s ktorými mali členské štáty pracovať. Proces rozvoja odborného vzdelávania a prípravy na európskej úrovni mal niekoľko fáz, počas ktorých sa postupne vytvárali procesy a nástroje na jeho realizáciu a implementáciu smerom k národným systémom odborného vzdelávania a prípravy.

1.1 Kodanský proces

V roku 2002 sa Európa posunula ešte o krok ďalej. V rámci tzv. kodanského procesu sa vyjadrila jednoznačná politická podpora opatreniam na podporu odborného vzdelávania a prípravy naprieč celým európskym spektrom. Cieľom kodanského procesu začatého v roku 2002 je zlepšiť výkonnosť, kvalitu a prístupnosť odborného vzdelávania a prípravy prostredníctvom posilnenej spolupráce na európskej úrovni. Proces je založený na vzájomne schválených prioritách, ktoré sa každé dva roky preskúmavajú. Výsledkom tohto procesu bola tzv. „Kodanská deklarácia“, ktorá stanovila priority kodanského procesu o posilnenej európskej spolupráci v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Cieľom tohto procesu bolo zlepšiť výkonnosť, kvalitu a prístupnosť odborného vzdelávania a prípravy v Európe. Podporovalo sa využívanie rôznych príležitostí v oblasti odbornej prípravy v kontexte celoživotného učenia sa a s pomocou nástrojov celoživotného učenia.

Kodanský proces obsahuje:

- ✓ politický rozmer, ktorého cieľom je stanoviť spoločné európske ciele a reformovať vnútroštátne systémy pre odborné vzdelávanie a prípravu;
- ✓ rozvoj spoločných európskych rámcov a nástrojov, ktoré zvyšujú transparentnosť a kvalitu kompetencií a kvalifikácií a zjednodušujú mobilitu;
- ✓ spolupráce pre podporu vzájomného vzdelávania na európskej úrovni a pre zapojenie všetkých príslušných zainteresovaných strán na vnútroštátnej úrovni.

Priority stanovené Kodanskou deklaráciou poskytovali základ pre dobrovoľnú spoluprácu v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Cieľom do roku 2010 bolo:

- ✓ posilnenie európskeho rozmeru v oblasti odborného vzdelávania a prípravy;
- ✓ zvýšenie informačných, poradenských a konzultačných služieb a transparentnosti v oblasti odborného vzdelávania a prípravy;
- ✓ rozvoj nástrojov pre vzájomné uznávanie a validáciu zručností a kvalifikácií;
- ✓ zlepšenie zabezpečovania kvality v odbornom vzdelávaní a príprave.

Kodanský proces významne pomohol zvýšiť povedomie občanov EÚ o odbornom vzdelávaní a príprave na európskej a vnútroštátnej úrovni, najmä vďaka používaniu spoločných európskych nástrojov, zásad a pokynov. Naštartoval významné reformy, ktoré viedli k posunu v prístupe k výsledkom vzdelávacieho procesu.

1.2 Maastrichtské komuniké

V nadväznosti na Kodanskú deklaráciu bolo 14. decembra 2004 prijaté Maastrichtské komuniké o budúcich prioritách posilnenej európskej spolupráce v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Maastrichtské komuniké potvrdilo úspech kodanského procesu vo zvýšení profilu odborného vzdelávania a prípravy na európskej úrovni. Zároveň rozvíjalo priority stanovené Kodanskou deklaráciou. Okrem toho vôbec po prvý raz stanovilo konkrétne priority pre prácu v oblasti odborného vzdelávania a prípravy na vnútroštátnej úrovni:

- ✓ používanie spoločných nástrojov a referencií pri reformovaní a rozvíjaní systémov a postupov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy;
- ✓ zvýšenie verejných/súkromných investícií v oblasti odborného vzdelávania a prípravy;
- ✓ využívanie podpory z európskych fondov;
- ✓ rozvoj systémov odborného vzdelávania a prípravy pre starostlivosť o potreby znevýhodnených jednotlivcov a skupín;
- ✓ vytvorenie prístupov otvoreného vzdelávania a flexibilných a otvorených rámcov odborného vzdelávania a prípravy pre podporu mobility medzi rôznymi vzdelávacími úrovňami;
- ✓ zvýšenie významu a kvality odborného vzdelávania a prípravy v spolupráci so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami;
- ✓ vytvorenie prostredia napomáhajúceho vzdelávaniu vo vzdelávacích inštitúciách i na pracovisku;
- ✓ podpora ďalšieho rozvoja kompetencií učiteľov a školiteľov pôsobiacich v odbornom vzdelávaní a príprave.

1.3 Helsinské komuniké

Helsinské komuniké o posilnenej európskej spolupráci v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, ktoré bolo prijaté 5. decembra 2006 hodnotí kodanský proces a analyzuje jeho priority a stratégie. Od prijatia Maastrichtského komuniké došlo k výraznému pokroku v oblasti spoločných európskych rámcov a nástrojov pre odborné vzdelávanie a prípravu. Bol prijatý jednotný rámec EUROPASS pre transparentnosť v oblasti kvalifikácií a kompetencií a začalo sa pracovať na európskom kvalifikačnom rámci (EQF), európskom systéme kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu (ECVET) a Európskom referenčnom rámci pre zabezpečovanie kvality v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (EQAVET). Boli vymedzené ďalšie oblasti pre posilnenie spolupráce:

- ✓ zlepšenie postavenia, prítťažlivosti a kvality odborného vzdelávania a prípravy a toho, ako pôsobí na verejnosť;
- ✓ vypracovávanie, testovania a implementácie spoločných európskych nástrojov pre odborné vzdelávanie a prípravu, aby boli zavedené do praxe do roku 2010;
- ✓ systematickejší prístup k posilneniu vzájomného vzdelávania a spolupráce;
- ✓ zapojenie všetkých zainteresovaných strán do procesu implementácie kodanského procesu.

1.4 Komuniké z Bordeaux

Komuniké z Bordeaux o posilnenej európskej spolupráci v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, ktoré bolo prijaté 26. novembra 2008 preskúmava priority a stratégie kodanského procesu v duchu budúceho programu vzdelávania a odbornej ET 2020. Proces preukázal svoju účinnosť pri podpore toho, ako odborné vzdelávanie a príprava pôsobí na verejnosť, pričom sa ešte

v tej dobe zachovávala rozmanitosť vnútroštátnych systémov odborného vzdelávania a prípravy. Bolo však preukázané, že Európa potrebovala nové smerovania, a to v nasledovných oblastiach:

- ✓ zavádzanie nástrojov a plánov pre podporu spolupráce na vnútroštátnej a európskej úrovni;
- ✓ ďalšie zvýšenie kvality a atraktivity systémov odborného vzdelávania a prípravy a podpora prítlačlivosti odborného vzdelávania a prípravy pre všetky cieľové skupiny;
- ✓ vytvorenie lepších spojení medzi odborným vzdelávaním a prípravou a trhom práce;
- ✓ upevnenie spôsobov európskej spolupráce.

1.5 Bruggské komuniké

Bruggské komuniké o posilnenej európskej spolupráci v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v období 2011-20, ktoré bolo prijaté 7. decembra 2010 predstavilo dlhodobé strategické ciele pre európsku spoluprácu v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v období rokov 2011–2020. Predmetné ciele vychádzajú z minulých úspechov a poznatkov a snažili sa reagovať na aktuálne a budúce výzvy so zreteľom na zásady kodanského procesu.

Pokiaľ má odborné vzdelávanie a príprava reagovať na súčasné a budúce výzvy, musia európske systémy vzdelávania a odborné prípravy:

- ✓ byť flexibilné a vysoko kvalitné;
- ✓ prispôsobiť sa vývoju na trhu práce a mať lepšie pochopenie pre vznikajúce odvetvia a zručnosti;
- ✓ zaistenie poskytovania ľahko dostupného odborného vzdelávania a prípravy prispôbených potrebám klientov;
- ✓ zaistiť udržateľnosť a špičkovú úroveň odborného vzdelávania a prípravy prostredníctvom spoločného prístupu k zabezpečovaniu kvality;
- ✓ posilniť možnosti občanov EÚ prispôsobiť sa novému vývoju a zvládať zmeny, čo im umožní získavať kľúčové kompetencie;
- ✓ zjednodušiť a podporovať medzinárodnú mobilitu žiakov učiteľov odborného vzdelávania a prípravy;
- ✓ zistiť udržateľné financovanie odborného vzdelávania a prípravy a účinné a udržateľné využívanie týchto finančných prostriedkov.

V rámci Bruggského komuniké bolo vytvorených 22 krátkodobých opatrení, ktoré mali členské štáty implementovať do systémov odborného vzdelávania a prípravy do konca roku 2014. Následne CEDEFOP v spolupráci s EK a členskými štátmi v roku 2015 budú vypracúvať spoločnú správu, v ktorej sa bude hodnotiť proces plnenia strategických cieľov v rámci ET 2020. Paralelne s touto spoločnou správou už v súčasnosti prebieha evalvačný proces Bruggského komuniké, na základe ktorého bude uskutočnená revízia krátkodobých opatrení a bude predstavený nový set krátkodobých opatrení pre časový horizont rokov 2015-17.

Už v tejto dobe sme mohli vidieť problémy, ktoré sú dnes také markantné. Účasť mladých ľudí na odbornom vzdelávaní neustále klesala, ich záujem o technické smery postupne ustupoval v prospech všeobecného vzdelávania, najmä na terciárnej úrovni. Z toho pramenil nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, vysoký počet mladých nezamestnaných a nízka úroveň základných zručností mladej generácie. S týmito problémami sa vo väčšej alebo menšej miere stretávajú všetky členské krajiny. S nástupom hospodárskej krízy sa tento problém ešte viac prehĺbil a treba konštatovať, že niektoré členské štáty EÚ dosahujú alarmujúco vysokú mieru nezamestnaných mladých ľudí (medzi nimi aj Slovensko). Európska komisia sa preto rozhodla v spolupráci s členskými štátmi bojovať proti vzniknutej situácii a naštartovala procesy podpory odborného vzdelávania na európskej úrovni. V roku 2009 boli prijaté viaceré opatrenia na podporu zblížovania systémov vzdelávania v rámci EÚ, výsledkom čoho boli niektoré odporúčania Rady a Európskeho

parlamentu. Išlo o nasledovné odporúčania: ECVET, EQF, EQAVET. Pre účely tejto správy sa budeme podrobnejšie zaoberať odporúčaním EQAVET, i keď všetky odporúčania majú za úlohu prispieť k reformám vzdelávacích systémov, zvýšiť ich kvalitu a prepojiť jednotlivé národné systémy vzdelávania, či už cez kvalifikačné rámce alebo transfer kreditov alebo vzdelávacích výstupov. V roku 2010 Európska únia prehodnocovala svoj progres v oblasti vzdelávania, ktorého ciele boli zadefinované v strategickom dokumente ET 2010.

1.6 Strategický rámec pre vzdelávanie a odbornú prípravu 2020 (Education and Training 2020 - ET 2020)

Európska komisia a členské štáty si plne uvedomovali dôležitosť otázky odborného vzdelávania a prípravy a z tohto dôvodu sa práve otázky odborného vzdelávania a prípravy dostali aj do nasledovných strategických dokumentov EÚ, ktoré vytýčili smerovanie Európy do roku 2020. Pre oblasť odborného vzdelávania a prípravy sú týmito strategickými dokumentmi Education and Training 2020 (ET 2020) a Stratégia Európa 2020. V týchto dokumentoch sú nastavené dlhodobé ciele, ktoré by mala EÚ do roku 2020 dosiahnuť. Kodanský proces je neoddeliteľnou súčasťou ET 2020 a prispieva k naplneniu cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Preto globálna vízia odborného vzdelávania a prípravy v roku 2020 volá po vytvorení takých systémov, ktoré sú prítlačlivejšie, relevantnejšie, viac zamerané na konkrétne povolania, prístupnejšie a flexibilnejšie. Z tejto vízie vychádza 11 dlhodobých strategických cieľov pre európsku spoluprácu v oblasti odborného vzdelávania a prípravy a 22 krátkodobých cieľov na obdobie rokov 2011–14, ktoré stanovujú konkrétne činnosti na vnútroštátnej úrovni. Tieto ciele smerujú predovšetkým k:

- ✓ posilneniu kvalitného, účinného, prítlačlivého a relevantného odborného vzdelávania a prípravy;
- ✓ rozšíreniu možností pre celoživotné vzdelávanie a mobilitu;
- ✓ rozvoju tvorivosti, inovácií a podnikateľské iniciatívy;
- ✓ podpore rovného prístupu, sociálnej súdržnosti a aktívneho občianstva.

Zároveň bola v roku 2012 spustená iniciatíva „Rethinking Education“ (Prehodnotenie vzdelávania) za účelom revízie vzdelávacích systémov naprieč Európou za účelom uspokojiť požiadavku pre čoraz viac zvyšujúci sa dopyt po väčších a odbornejších zručnostiach a znížiť nezamestnanosť. Iniciatíva sa zamerala na tri kľúčové oblasti: kvalita, prístup, financovanie.

1.7 Závery z Rigy

Hlavným bodom LV PRES bolo zrealizovať revíziu Bruggského komuniké a opatrení pre odborné vzdelávanie a prípravu, ktoré mali krátkodobý charakter a doba, do ktorej ich mali členské štáty implementovať dobehla v roku 2014. Treba povedať, že týmto procesom sa už intenzívne zaoberalo aj talianske predsedníctvo, pričom sa dospelo k viacerým poznatkom, ktoré viedli k revízii balíčku krátkodobých opatrení. Pri diskusiách v rámci stretnutí DG VET alebo ACVT boli zo strany členských štátov namietané predovšetkým: rôzna rozpracovanosť a úroveň implementácie týchto opatrení v systémoch vzdelávania jednotlivých členských štátov, častá duplicita, či prekrývanie sa jednotlivých opatrení a chýbajúca synergia s ostatnými nástrojmi odborného vzdelávania a prípravy na európskej úrovni.

Po viacerých diskusiách s členskými štátmi a lotyšským predsedníctvom sa dospelo k záveru, že set piatich opatrení, ktoré nahradili opatrenia definované v Bruggskom komuniké budú v rámci implementačného cyklu nastavené na dobu piatich rokov a nie troch rokov ako tomu bolo doteraz.

Táto systémová zmena vychádzala aj z prípravy spoločnej správy Komisie a Rady, kde sa nové opatrenia nastavujú tak isto na päť rokov, čím sa vymedzujú svojim strednodobým charakterom.

Výsledkom celého procesu nastavenia nových strednodobých opatrení pre odborné vzdelávanie a prípravu bola ministerská konferencia usporiadaná predsedajúcou krajinou, kde boli prijaté Závery z Rigy, ktoré definujú všetkých šesť strednodobých opatrení ako aj celý priebeh Kodanského procesu.

Strednodobými opatreniami pre odborné vzdelávanie a prípravu sú:

- ✓ podpora odborného vzdelávania a prípravy vo všetkých formách, najmä s osobitným zreteľom na učňovské vzdelávanie, zahrňujúc sociálnych partnerov, podniky, komory, poskytovateľov vzdelávania a podpora inovácií a podnikateľských zručností,
- ✓ rozvoj mechanizmov zabezpečovania kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v súlade s odporúčaním EQAVET a zabezpečiť priechodnosť systémov počítačného a pokračujúceho odborného vzdelávania a prípravy,
- ✓ zabezpečiť prístup do odborného vzdelávania a prípravy a ku kvalifikáciám pre všetkých prostredníctvom flexibilných a priepustných systémov vzdelávania najmä poskytovaním efektívnych a integrovaných poradenských služieb a uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa,
- ✓ posilnenie kľúčových kompetencií v programoch odborného vzdelávania a prípravy a ponúknuť viac možností ako nadobudnúť, či rozvinúť tieto zručnosti v počítačnom a pokračujúcom odbornom vzdelávaní a príprave,
- ✓ predstaviť systematické prístupy a možnosti pre základný a kontinuálny profesionálny rozvoj učiteľov odborných predmetov, majstrov odbornej výchovy a inštruktorov.

Slovenská republika víta nové strednodobé opatrenia. Opatrenia odzrkadľujú aktuálny vývoj v oblasti odborného vzdelávania a prípravy aj so zreteľom na riešenie aktuálnych problémov dnešnej Európy. Na druhej strane bude dôležité prizvukovať rozdielnosť systémov odborného vzdelávania a prípravy a rôzne postupy pri implementácii týchto opatrení. Slovensko veľmi pozitívne hodnotí predovšetkým zameranie sa odborného vzdelávania a prípravy na duálne vzdelávanie a aktivity lotyšského predsedníctva v súvislosti opätovným spustením Európskej Aliancie pre učňovské vzdelávanie a zahrnutie ďalších firiem a podnikov do tejto aktivity ako aj marketing a propagáciu odborného vzdelávania a prípravy naprieč celou Európou.

1.8 Príprava spoločnej správy Komisie a Rady na vykonávanie rámca ET 2020

Dňa 1. septembra 2015 Európska komisia prijala návrh spoločnej správy Komisie a Rady na vykonávanie rámca ET 2020 (Joint Report), ktorý bol schválený Radou pre vzdelávanie, mládež, kultúru a šport (EYCS) dňa 24. novembra 2015 v rámci luxemburského predsedníctva v Rade EÚ. V snahe lepšie prepojiť ET2020 so strategickými politickými prioritami, spoločná správa navrhuje posilniť spoluprácu v rámci strategického rámca ET 2020 a zmeniť pracovný cyklus z troch na päť rokov. Návrh zachováva doterajšie štyri strategické ciele, v rámci ktorých navrhuje zredukovať počet prioritných oblastí z 13 na šesť. Špecifické priority boli navyše formulované pre oblasť odborného vzdelávania a prípravy a vzdelávania dospelých. Medzi šiestimi prioritami, ktoré navrhla Komisia sú:

- ✓ vysoko kvalitné zručnosti a kompetencie orientované na výsledky, zamestnanosť, inovácie a aktívne občianstvo,
- ✓ sociálna inklúzia, rovnosť, nediskriminácia a podpora občianskych kompetencií,
- ✓ otvorené a inovatívne vzdelávania s plnou podporou pre digitalizáciu,
- ✓ silná podpora pedagogických a odborných zamestnancov,

- ✓ transparentnosť a uznávanie zručností a kvalifikácií za účelom podpory vzdelávacej a pracovnej mobility,
- ✓ udržateľnosť investícií, výkon a efektívnosť vzdelávacích systémov.

2. Kvalita v odbornom vzdelávaní a príprave na Slovensku vo vzťahu k EQAVET

2.1 Európska dimenzia kultúry kvality

Myšlienka „zabezpečovania kvality“ alebo „manažmentu kvality“, alebo posledný variant tej istej idey – kultúra kvality - vo vzdelávaní je hlavným motívom rôznych európskych iniciatív a stratégií. V súčasnosti ide predovšetkým o **stratégiu Európa 2020**². Jednou z jej priorít je *Inteligentný rast*, v ktorej sa zdôrazňuje okrem iného potreba skvalitnenia vzdelávania. Táto priorita pokrýva niekoľko iniciatív, z ktorých je pre oblasť odborného vzdelávania a prípravy relevantná iniciatíva *Mládež v pohybe*. Táto iniciatíva je vo svojej podstate širokospektrálna – orientuje sa na podporu mobility mládeže, modernizáciu vzdelávacích obsahov, uznávanie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, až po podporu aktívnych politík trhu práce, a to prostredníctvom metodického vedenia alebo financovania projektov a národných iniciatív.

Pre odborné vzdelávanie a prípravu je relevantný predovšetkým strategický rámec **Vzdelávanie a odborná príprava ET 2020**³, ktorá stavia na predchádzajúcej stratégii ET 2010, predovšetkým v rámci svojho strategického cieľa 2 zameraného na skvalitnenie a zatraktívnenie OVP.

Základnou európskou iniciatívou⁴ v oblasti zabezpečovania kvality v OVP je nástroj **EQAVET**⁵ (European quality assurance in vocational education and training - Európsky referenčný rámec zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy), ktorý sa postupne vyvinul od prijatia Referenčného rámca pre zabezpečovanie kvality v OVP (EQARF6).

Všetky uvedené stratégie, rámce a iniciatívy sú navzájom previazané a nie je možné ich vnímať a riešiť nezávisle jeden od druhého. Napriek všetkým týmto snahám však vnímame pomalé tempo zavádzania prístupov k zabezpečovaniu kvality nielen na národných úrovniach krajín európskeho priestoru, ale v srdci samotnej Európskej komisie a jej vlajkových lodí.

V súčasnosti hľadá Európska komisia spoločne s členskými štátmi spôsoby, ako zapracovať nástroje európskych politík v oblasti odborného vzdelávania a prípravy do systémov vzdelávania členských štátov, tak aby sa pri týchto postupoch nachádzali synergie jednotlivých nástrojov.

Ako už bolo spomenuté, úroveň rozvoja kvality v odbornom vzdelávaní a príprave v nadväznosti na nástroj EQAVET je veľmi rôznorodá naprieč celým európskym spektrom. V súčasnosti tak, ako prechádza k revízii ostatných nástrojov transparentnosti (EQF, ECVET) na európskej úrovni, tak aj nástroj EQAVET bude v priebehu roku 2016 podliehať revízii, pričom výročné fórum EQAVET z júna 2015 súhlasilo s rozšírením rámca EQAVET o nové deskriptory a indikátory zahrňujúce oblasti work-based learning (WBL), vzdelávacie výstupy, štruktúru kvalifikácií a certifikátov, pedagogiku atď.⁷ Tieto ciele pre nadchádzajúce obdobie plne korešpondujú aj s novým balíkom

² http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/pdf/complet_sk.pdf

³ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52009XG0528(01))

⁴ Iné iniciatívy zahŕňajú zabezpečovanie kvality vo vzdelávaní dospelých (QALLL) alebo zabezpečovanie kvality v rámci vysokoškolského vzdelávania (ENQA) a i.

⁵ <http://www.eqavet.eu/gns/home.aspx>

⁶ http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11108_en.htm

⁷ Výstupy ako aj vízie ďalšieho pokračovania rámca EQAVET boli prezentované na zasadnutí generálnych riaditeľov pre odborné vzdelávanie a prípravu v rámci Luxemburského predsedníctva v Rade EÚ.

strednodobých opatrení pre odborné vzdelávanie a prípravu a mala by sa im venovať nová pracovná skupina pre EQAVET+.

Riešenie kvality prostredníctvom rámca EQAVET má dve polohy:

- zhora nadol: riadenie kvality je systémové, riešené vládou a ministerstvami,
- zdola nahor: riadenie kvality vychádza z iniciatívy poskytovateľov OVP.

2. 2 Prístupy k zavádzaniu kvality

Na začiatok je potrebné zdôrazniť, že akýkoľvek spôsob zavádzania riadenia kvality v súlade s rámcom EQAVET je proces postupný a náročný, a to z personálneho hľadiska (potreba výchovy jednotlivcov k riadeniu kvality), z inštitucionálneho hľadiska (potreba identifikácie inštitúcie zodpovednej za monitorovanie a metodické vedenie), tak aj z finančného hľadiska (potreba zavedenia praktických nástrojov riadenia kvality). Zároveň je potrebné stanoviť jednotné postupy riadenia kvality, ako aj určenie relevantných indikátorov a benchmarkov (kritérií), a to na systémovej úrovni, tak na úrovni poskytovateľov OVP, z hľadiska potreby budúcej komparácie.

Pri zavádzaní nástrojov kvality je potrebné dosiahnuť rovnováhu nastavených nástrojov a zároveň sa musia zohľadniť aj možné riziká:

- ✓ *zhora - nadol*: zvýšenie byrokratizácie systému a následnej záťaže poskytovateľov OVP, pri systémovej zavedení indikátorov a benchmarkov hrozí strata flexibility a snaha zachovávať dané status quo (t. j. snaha preferovať určené štandardy a ignorovať možné zmeny), neprímeraný tlak autorít (či už dokázateľný alebo vnímaný subjektívne zo strany poskytovateľov OVP) a i.,
- ✓ *zdola - nahor*: príliš veľká variabilita indikátorov kvality, subjektivita v sebahodnotení poskytovateľmi OVP ústiaca do „prikrášľovania“ aktuálneho stavu, nedostatočná motivácia poskytovateľov k sebahodnoteniu, podcenenie niektorej časti cyklu riadenia kvality, nedostatočné povedomie o potrebe riadenia kvality, nedostatočné vedomosti o spôsoboch riadenia kvality a relevantných štandardoch kvality a i.

Nedostatočná transparentnosť a finančná náročnosť patria medzi *možné* spoločné riziká oboch prístupov.

Preto je nesmierne dôležité, aby sa téma zabezpečovania kvality neustále premietala do programu technickej pracovnej skupiny pre OVP vytvorenej prostredníctvom rámca ET 2020 ako aj ostatných platforiem ako sú neformálne zasadnutie generálnych riaditeľov pre odborné vzdelávanie a prípravu (DG VET) a Výboru pre odborné vzdelávanie a prípravu (ACVT). Tieto zasadnutia ponúkajú ideálny priestor na výmenu skúseností a príkladov dobrej praxe v členských štátoch. Ďalším vhodným priestorom pre získavanie poznatkov pri zavádzaní kvality, či už na systémovej úrovni alebo na úrovni poskytovateľa OVP je samotné webové sídlo rámca EQAVET www.eqavet.eu.

Príklady dobrej praxe môžu slúžiť ako predloha na inšpiráciu a základ novej systematickej úpravy, avšak nie je možné tieto prístupy kopírovať z krajiny do krajiny. Je potrebné rešpektovať aktuálnu situáciu vo vzdelávaní, mentalitu a tradície danej krajiny, pretože systém zabezpečenia kvality je taktiež súčasťou „*kultúry národa*“.

Ako bolo vyššie spomenuté vhodným priestorom pre diskusiu o predmetnej problematike je aj technická pracovná skupina pre odborné vzdelávanie a prípravu. Uvedomujúc si závažnosť situácie v Európe (vysoká nezamestnanosť mladých ľudí a nedostatok zručností) viedli novú Komisiu Jean-

Clauda Junckera k zredukovaniu počtu priorít Komisie na 10 strategicky dôležitých priorít, z ktorých jednou je priorita Pracovné miesta, rast a investície.⁸

K tomuto cieľu má dopomôcť aj kvalitné a atraktívne odborné vzdelávanie a príprava. Z dôvodu väčšieho prepojenia OVP so svetom práce bola agenda OVP presunutá v rámci organizačnej štruktúry Komisie z generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie a kultúru (DG EAC) na generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie (DG EMPL).

V súlade s týmito aktivitami a zmenami ako aj revíziou Bruggského komuniké vypracovala technická pracovná skupina pre OVP návrh **rámцovej príručky pre zabezpečovanie kvality vo work-based learning**.⁹

V rámci príručky boli vypracované štyri základné princípy pre zabezpečovanie kvality pre učňovské vzdelávanie (apprenticeship), ktoré môžu byť použité aj na iné formy WBL. Týmito štyrmi princípmi sú:

- ✓ vytvorenie jasného rámca pre zabezpečenie kvality systému učňovského vzdelávania a WBL na úrovni systému, poskytovateľa a podniku zahrňujúc spätnú väzbu,
- ✓ podporiť vzájomnú dôveru a rešpekt formou pravidelnej spolupráce medzi partnermi,
- ✓ zabezpečenie spravodlivého, platného, a autentického hodnotenia vzdelávacích výstupov,
- ✓ podpora kontinuálneho profesionálneho rozvoja inštruktorov a zlepšiť ich pracovné podmienky.

Materiál obsahuje stručnú charakteristiku jednotlivých princíпов ako aj množstvo príkladov dobrej praxe predovšetkým z krajín, kde je systém WBL rozvinutý v podobe duálneho vzdelávania. Vzhľadom na to, že Slovensko prijalo platnú legislatívu zavádzajúcu systém duálneho vzdelávania do systému OVP iba v marci 2015, v prípade ďalšieho rozvoja zabezpečovania kvality vo vzťahu k WBL bude možné uviesť aj príklady dobrej praxe vychádzajúce zo slovenskej skúsenosti.

Tvorba týchto typov materiálov je vhodným prostriedkom na dialóg medzi členskými štátmi na európskej úrovni. Prostredníctvom týchto aktivít sa európske politiky posúvajú na národnú úroveň a Slovensko sa plne stotožňuje s princípmi, ktoré technická pracovná skupina pre OVP vytvorila v predmetnej príručke, vzhľadom na to, že Slovensko sa vydalo cestou postupného zavádzania systému duálneho vzdelávania, ale aj posilňovania prvku WBL v odboroch vzdelávania, ktoré nie sú v systéme duálneho vzdelávania, ale je to so zreteľom na povahu odvetvia vhodné.

2.3 EQAVET – súčasný stav

Jedným z mylných názorov je, že EQAVET predstavuje určité *standards* alebo *normy* kvality podobné štandardom ISO 9000, TQM¹⁰, EFQM Excellence Model¹¹ a pod. EQAVET predstavuje

- nástroj *možného* riadenia kvality v podobe cyklu (obr. 1),
- platformu pre výmenu skúseností odborníkov v oblasti riadenia kvality *nielen* v rámci OVP.

Jedným z prvých krokov tejto iniciatívy bolo navrhnutie cyklu riadenia kvality a stavebných prvkov tohto cyklu:

⁸ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/index_en.htm

⁹ Work-based learning a učňovské vzdelávanie sú prioritou EK a prvým strednodobým opatrením pre OVP na roky 2015-2020.

¹⁰ Manažment kvality

¹¹ European Foundation for Quality Management

Obr. 1 Cyklus kvality EQAVET

Tento cyklus¹² zahŕňa:

1. plánovanie: stanovenie merateľných cieľov, procesov, prístupov, zdrojov,
2. implementáciu: zavedenie procesov a komunikačnej stratégie,
3. vyhodnotenie: vytvorenie a aplikovanie mechanizmov monitorovania a hodnotenia úrovne dosiahnutia stanovených cieľov a efektivity dosahovania týchto cieľov,
4. *revíziu*: po získaní spätnej väzby analýza úspechov/neúspechov, zavedenie procesov pre dosiahnutie stanovených cieľov/definovanie nových cieľov.

Vzhľadom na všeobecnosť tohto cyklu bolo druhou úlohou ho viac priblížiť užívateľom, a to v podobe vytvorenia tzv. „stavebných kociek“ EQAVET¹³ (obr. 2).

¹² <http://www.eqavet.eu/index.html>

¹³ <http://www.eqavet.eu/qa/tns/building-blocks/introduction.aspx>

Jednotlivé „stavebné kocky“ predstavujú prvky zabezpečenia kvality:

Prvok zabezpečenia kvality		Popis	Poznámka
01	Jasné pravidlá	Stanovenie jasných pravidiel v oblasti toho, kto môže byť poskytovateľom OVP, rozhodovania o štruktúre a obsahu kvalifikácií, o vzdelávacom obsahu, o riadení OVP na národnej, regionálnej alebo sektorovej úrovni.	Akreditácia sama o sebe nemusí garantovať kvalitu. ¹⁴
02	Existujúce vnútorné usporiadanie	Stanovenie toho, či riadenie kvality bude založené na legislatíve alebo na základe dobrovoľnosti, ako podporovať poskytovateľov OVP.	Reforma systému môže byť náročná finančne, časovo aj personálne.
03	Jasné úlohy a zodpovednosti	Stanoviť úlohy poskytovateľov OVP, ako aj na systémovej úrovni stanoviť, kto ponese zodpovednosť za efektivitu procesov.	Legislatíva sa javí ako potrebná pre stanovenie rámca pre poskytovateľov OVP, ale pre jej funkčnosť sú potrebné aj iné aktivity.
04	Identifikácia informácií a údajov	Určenie, či sú v rámci OVP rovnaké dáta aj rovnako relevantné, používanie len spoľahlivých údajov, minimalizovanie záťaže pri získavaní údajov a i.	Jasná a spoločná terminológia je cestou k transparentnosti; publikovanie údajov môže mať motivačný charakter; možnosť identifikácie vlastných indikátorov.
05	Komunikačná stratégia	Určenie, v akom rozsahu sa budú získané údaje uverejňovať; stanovenie úlohy Národného referenčného miesta v komunikácii; stanovenie pozície poskytovateľov OVP v tejto oblasti.	Informácie o tom, akým spôsobom sa zabezpečuje kvalita v OVP, je dôležitá pre široké spektrum zapojených (poskytovatelia OVP, sociálni partneri, verejnosť a i.)

¹⁴ Prvok zabezpečenia kvality 01 je spoločný pre formálne aj neformálne vzdelávanie, pojem akreditácia je v tomto prípade všeobecným pojmom pre pridelenie oprávnenia poskytovať OVP.

06	Iniciatívy a úspech	Stanovenie toho, ako určiť, čo je vynikajúci a čo nedostatočný výkon; pilotovanie iniciatív, meranie efektívnosti.	Podpora je lepšia ako predpisy. Uznanie úspechu je motivačné.
07	Spätná väzba	Stanovenie dôležitosti spätnej väzby od žiakov a zamestnávateľov, spôsobu reakcie na túto spätnú väzbu, zdôrazňovať dôležitosť spätnej väzby.	Potrebná je priama a úprimná spätná väzba.
08	Jasné financovanie	Určiť, ako riadiť kvalitu aj s obmedzeným rozpočtom, definovať možnosti napojenia úpravy financovania na základe kvality	Financovanie predstavuje dôležitú páku podpory zabezpečovania kvality!
09	Zabezpečovanie kvality	Stanoviť, či sa zabezpečovanie kvality týka všetkých aktivít poskytovateľov OVP, alebo len niektorých; zabezpečiť prepojenie jednotlivých procesov riadenia kvality do celku.	Prístup k zabezpečovaniu kvality by mal byť holistický a komplexný – mal by pokrývať všetky aspekty poskytovania OVP.
10	Zapojenie	Zabezpečiť zapojenie všetkých interných aj externých partnerov; dosiahnutie konsenzu v oblasti zabezpečovania kvality; zdieľať zodpovednosť.	Zapojenie musí byť reálne, nielen deklarované!

Tento cyklus je dostatočne všeobecný na to, aby bol aplikovateľný pre zavádzanie riadenia kvality na systémovej úrovni aj na úrovni poskytovateľov OVP, pre vzdelávanie v školách, ale aj pre vzdelávanie na pracovisku (WBL)¹⁵.

Na druhej strane však práve táto všeobecnosť viedla k nutnosti zvážiť možnosť využitia konkrétnych štandardov a noriem a následne k mapovaniu úrovne ich prepojenia na EQAVET.

Posledný vývoj EQAVET smeruje k prepojeniu na nástroje ECVET¹⁶, ako aj k Európskemu kvalifikačnému rámcu (EQF).

2.4 Indikátory kvality

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené jednotlivé indikátory cyklu zabezpečovania kvality EQAVET a ich všeobecný popis tak ako je nastavený v odporúčaní EQAVET¹⁷:

Indikátor	Podpoložka	Poznámka
<i>1. Relevantnosť systému zabezpečovania kvality pre poskytovateľov OVP</i>	(a) podiel poskytovateľov OVP využívajúcich interný systém zabezpečovania kvality stanovený zákonom/z vlastnej iniciatívy; (b) podiel akreditovaných	

¹⁵ http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/work-based-learning-in-europe_en.pdf

¹⁶ Európsky systém prenosu kreditov pre OVP

¹⁷ http://www.eqavet.eu/Libraries/Working_Groups/EQAVET_Indicators_Toolkit_final.sflb.ashx

	poskytovateľov OVP.	
2. Investície do vzdelávania pedagogických zamestnancov	(a) podiel pedagogických zamestnancov participujúcich na ďalšom vzdelávaní; ¹⁸ (b) výška investícií	
3. Účasť na programoch OVP	(1) Počiatočné OVP (iVET): je potrebné obdobie 6 týždňov prípravy na to, aby bol žiak vnímaný ako účastník; (2) pre ČŽV: stanovuje sa % populácie prijatej do programov OVP	Okrem základných informácií o pohlaví a veku sa môžu využiť ďalšie kritériá, ako napr. predčasný odchod zo školy, najvyššie dosiahnuté vzdelanie, žiaci so sociálne znevýhodneného prostredia a so zdravotným znevýhodnením, dĺžka následnej nezamestnanosti a i.
4. Podiel úspešného ukončenia vzdelávania		Počet osôb, ktoré úspešne dokončili programy OVP podľa typu štúdia/programu a individuálnych kritérií.
5. Umiestnenie po ukončení štúdia	(a) smerovanie žiakov OVP v určitom období po ukončení vzdelávania, podľa typu programu a individuálnych kritérií; (b) podiel zamestnaných absolventov v určitom období po ukončení vzdelávania, podľa typu programu a individuálnych kritérií	Pre počiatočné OVP: informácia o žiakoch, ktorí predčasne opustili školu.
6. Využitie nadobudnutých zručností na pracovisku	(a) informácia o povolani, v ktorom sa absolvent uplatnil po ukončení OVP, podľa typu programu a individuálnych kritérií; (b) percento spokojnosti jednotlivcov a zamestnávateľov s nadobudnutými zručnosťami	
7. Miera nezamestnanosti		Definícia podľa ILO a OECD: jedinci vo veku 15-74 rokov bez práce aktívne hľadajúci prácu a pripravení okamžite nastúpiť do

¹⁸ V prípade SR ide o kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov podľa zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

		zamestnania.
8. Podiel zraniteľných skupín	(a) percento účastníkov OVP klasifikovaných ako znevýhodnené skupiny (v danom regióne alebo spádovej oblasti) podľa veku a pohlavia; (b) miera úspešnosti znevýhodnených skupín podľa veku a pohlavia	
9. Mechanizmy identifikujúce vzdelávacie potreby vo vzťahu k trhu práce	(a) informácie o mechanizmoch identifikácie meniacich sa potrieb na rôznych úrovniach; (b) dôkaz efektivity týchto mechanizmov.	
10. Schémy propagácie lepšieho prístupu k OVP	(a) informácie o existujúcich schémach na rôznych úrovniach; (b) dôkazy tejto efektivity.	

Ako bolo už vyššie spomenuté, všetky nástroje transparentnosti budú prebiehať procesom revízie (EQF, ECVET, EQAVET). Komisia má ambíciu posilniť charakter transparentnosti týchto nástrojov, pričom progres bude monitorovaný Cedefopom a bude predmetom rokovaní predsedníctiev v Rade.

3. Slovenská republika

3.1 Zabezpečovanie kvality v SR

Zabezpečovanie kvality je problematika, ktorá si zasluhuje pozornosť na úrovni vlády Slovenskej republiky, predovšetkým v programových vyhláseniach vlády „*Vláda sa sústreďí na rast úrovne a kvality vzdelávania všetkých občanov s dôrazom na mladú generáciu, na rozvoj a využívanie vedomostného a tvorivého potenciálu so zvýšením požiadaviek na adaptabilitu a odbornú zdatnosť ľudí.*“¹⁹

Je pozitívne, že takto formulovaný cieľ vlády SR je v súlade s cieľmi definovanými v stratégii Európa 2020 a ET 2020 a v súlade s odporúčaním EQAVET.

Priamym nositeľom úlohy zabezpečovania kvality vo vzdelávaní je MŠVVaŠ SR. Ministerstvo už v roku 2013 venovalo pozornosť zabezpečovaniu kvality v rámci prípravy **Správy o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho rozvoja.**

Zabezpečovanie kvality výchovy a vzdelávania sa na Slovensku uskutočňuje v nasledovných rovinách:

Na úrovni školy a školského zariadenia zodpovedá za zabezpečovanie a hodnotenie kvality jej riaditeľ. Medzi povinnosti riaditeľa od roku 2006 patrí aj každoročné vypracovanie **Správy**

¹⁹ Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016

o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy alebo školského zariadenia, prostredníctvom ktorej poskytuje informácie o stave a úrovni výchovy a vzdelávania zriaďovateľom a verejnosti za predchádzajúci školský rok.

Externé hodnotenie škôl a školských zariadení v SR vykonáva **Štátna školská inšpekcia** (ďalej len „ŠŠI“). ŠŠI každoročne spracúva výsledky inšpekčnej činnosti vykonanej v príslušnom školskom roku v podobe správy o stave a úrovni výchovy a vzdelávania, ktorá sumarizuje výsledky inšpekcií s cieľom poskytnúť hodnotenie škôl a školských zariadení.

Relevantnými nástrojmi na objektívne hodnotenie úrovne školy a žiaka sú okrem zistení z kontrol ŠŠI aj externé merania na celoštátnej úrovni (**Testovanie 9, Maturita**), zistenia z medzinárodných prieskumov (**PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS**, a i.) a výsledky vedomostných olympiád a súťaží. Uvedené merania zabezpečuje **Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania** (ďalej len „NÚCEM“).

Riaditeľ školy zodpovedá aj za hodnotenie svojich zamestnancov a kvalitu pedagogickej činnosti učiteľov. Žiadny právny predpis však neurčuje akou formou alebo akými postupmi či metódami sa má toto hodnotenie uskutočňovať. Hodnotenie žiakov sa v rámci vzdelávania vykonáva podľa úrovne dosiahnutých výsledkov slovným hodnotením, klasifikáciou, alebo kombináciou klasifikácie a slovného hodnotenia.

Všetky vyššie uvedené inštitúcie, ŠŠI, NÚCEM a škola sú v súlade s § 154 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov *autoritami určenými na zabezpečovanie kvality výchovy a vzdelávania*.

3.2 Zabezpečovanie kvality v OVP

Systém OVP uplatňuje v rámci zabezpečovania kvality vyššie uvedené nástroje definované školským zákonom. 1. apríla 2015 nadobudol účinnosť nový zákon o OVP, ktorý vytvoril podmienky na komplexnú úpravu OVP na Slovensku. Tento zákon nahradil zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý bol len „zákonom o podporných mechanizmoch“ a nezastrešoval komplexne problematiku OVP.

Zákon o OVP vytvoril rámec pre realizáciu OVP v úzkej spolupráci so zamestnávateľmi a reálnym pracovným prostredím, čo je plne v súlade s odporúčaním EQAVET a aktivitami na európskej úrovni smerujúcich k presadzovaniu WBL efektívnej formy výkonu praktického vyučovania v rámci OVP.

Zákon o OVP vytvoril flexibilné prostredie možností výkonu praktického vyučovania formou čisto orientovaného školského OVP, kde sa praktické vyučovanie žiakov realizuje v dielňach školy, ďalej je to spolupráca so zamestnávateľom, kde určitá časť vzdelávacieho programu OVP sa uskutočňuje na pracovisku zamestnávateľa, no predovšetkým vytvára priestor na realizáciu praktického vyučovania žiakov v **systéme duálneho vzdelávania**.

Všetky formy organizácie OVP majú z hľadiska potrieb praxe za cieľ pripraviť absolventov, ktorí majú vedomosti a zručnosti potrebné na čo najplynulejší prechod do praxe na pracovné miesta nevyžadujúce si vysokoškolské vzdelanie.

Vo všeobecnosti môžeme povedať, že kvalita odborného vzdelávania a prípravy je kritizovaná hlavne zo strany zamestnávateľov. Podľa zamestnávateľov odborné vzdelávanie a príprava nedostatočne reaguje na aktuálne potreby trhu práce a nedokáže pripraviť kvalifikovanú pracovnú silu v takej miere, aby bola schopná bezprostredne po ukončení štúdia vstúpiť do pracovného procesu.

Praktické vyučovanie vykonávané priamo u zamestnávateľov pomôže zvýšiť kvalitu praktickej prípravy žiakov najmä z dôvodu, že umožní poznať reálne prostredie výkonu povolania, rozvíjať u žiakov pracovné návyky, nevyhnutné na úspešné zaradenie sa na trh práce po ukončení štúdia.

Vyššie uvedené dôvody ako aj demografický vývoj, či nedostatok kvalifikovaných pracovníkov boli pádnymi dôvodmi pre tvorbu nového zákona o OVP, ktorý bol tvorený aj na základe skúseností z krajín, kde duálne vzdelávanie reprezentuje veľmi silný a tradičný smer organizácie OVP za silnej účasti komôr a zamestnávateľov.

Slovensko urobilo významný krok k zabezpečeniu kvality v OVP. Tvorba nového zákona predstavuje ucelenú úpravu systému OVP na Slovensku. Je potrebné si uvedomiť, že prijatie nového zákona o OVP predstavuje iba jeden z článkov transformácie OVP na Slovensku. Vytvorenie legislatívneho prostredia spoločne s projektovými aktivitami sú východiskovým bodom pri pokračujúci proces transformácie OVP. Aj z tohto dôvodu je v prvom rade nevyhnutné sa primárne venovať pri zabezpečovaní kvality systémovému prístupu, teda „*zhora na dol'*“.

3.3 Systém duálneho vzdelávania

Systém duálneho vzdelávania je jednou z možností ako realizovať proces OVP. V systéme duálneho vzdelávania zamestnávatelia preberajú zodpovednosť za praktické vyučovanie. Zamestnávateľ financuje a organizuje praktické vyučovanie na svojom pracovisku praktického vyučovania prostredníctvom odborne vyškolených zamestnancov, ktorí pôsobia pri výkone praktického vyučovania ako inštruktori.

Inštruktor je podľa § 22 zákona o OVP fyzická osoba, pod vedením ktorej žiak vykonáva praktické vyučovanie na pracovisku zamestnávateľa alebo na pracovisku praktického vyučovania.

Okrem toho môže zamestnávateľ zamestnávať aj majstra odbornej výchovy. Majster odbornej výchovy je pedagogický zamestnanec, ktorý zodpovedá za praktické vyučovanie žiakov v súlade s organizáciou výchovy a vzdelávania na stredných školách.

Systém duálneho vzdelávania je charakteristický aj tým, že je založený na zmluvných vzťahoch medzi zamestnávateľom a strednou odbornou školou, kde zamestnávateľ podpisuje so strednou odbornou školou zmluvu o duálnom vzdelávaní (§ 16), ktorá definuje práva a povinnosti zmluvných strán v systéme duálneho vzdelávania.

Druhým zmluvným vzťahom je vzťah medzi zamestnávateľom a žiakom strednej odbornej školy. Žiak, resp. jeho zákonný zástupca uzatvára so zamestnávateľom učebnú zmluvu (§ 19), ktorá upravuje práva a povinnosti zamestnávateľa a žiaka. Zamestnávateľ sa zaväzuje poskytovať žiakovi vzdelávanie v dohodnutom odbore vzdelávania, poskytnúť mu hmotné zabezpečenie a finančné zabezpečenie. Žiak sa zaväzuje vzdelávať sa v dohodnutom odbore vzdelávania, dodržiavať interné predpisy zamestnávateľa a dodržiavať ďalšie náležitosti súvisiace s organizáciou výchovy a vzdelávania na stredných školách.

Systém duálneho vzdelávania bol spustený k 1. septembru 2015. Bolo podpísaných 89 zmlúv o duálnom vzdelávaní a 444 učebných zmlúv. Podľa vyjadrení zamestnávateľov bola ponuka ponúkaných miest v systéme duálneho vzdelávania vyššia, avšak zamestnávatelia si vybrali tých najlepších adeptov na systém duálneho vzdelávania.

Systém duálneho vzdelávania posúva kvalitu odborného vzdelávania a prípravy na vyššiu úroveň. Trieda, v ktorej sa nachádzajú žiaci pripravujúci sa na svoje budúce povolanie, povolania alebo odborné činnosti v systéme duálneho vzdelávania a žiaci, ktorí nie sú zaradení v systéme duálneho vzdelávania postupujú podľa vzorových učebných osnov a vzorových učebných osnov pre systém duálneho vzdelávania (§ 20).

To znamená, že žiaci, ktorí nie sú v systéme duálneho vzdelávania a vykonávajú praktické vyučovanie na základe zmluvy o poskytovaní praktického vyučovania medzi strednou odbornou školou a zamestnávateľom alebo vykonávajú praktické vyučovanie priamo v škole, musia postupovať podľa tých istých pravidiel ako žiaci v systéme duálneho vzdelávania. Zvyšuje sa kvalita procesu výkonu praktického vyučovania z dôvodu tvorby školského vzdelávacieho programu priamo so zamestnávateľom.

Zamestnávatelia a príslušné stavovské organizácie a profesijné organizácie sa podieľajú na tvorbe vzorových učebných plánov a vzorových učebných osnov, to znamená, že zamestnávatelia vstupujú priamo do obsahu vzdelávania a nastavujú ho v spolupráci so školou na ich požiadavky a aktuálne potreby trhu práce. Zároveň dochádza k silnej interakcii medzi zamestnancami zamestnávateľa, najmä inštruktorov a učiteľmi odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy.

Firmy organizujú školenia a exkurzie pre pedagogických zamestnancov školy za účelom zvýšenia ich vedomostí za účelom získať najmodernejšie poznatky z oblasti výroby a vývoja technológií v príslušnom odvetví priemyslu. Podľa § 8 ods. 8 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov môžu učiť na strednej odbornej škole aj odborníci z praxe, pričom môžu vyučovať najviac desať vyučovacích hodín týždenne. Tieto aktivity sa realizujú aj mimo systému duálneho vzdelávania v rámci bežnej spolupráce stredných odborných škôl so zamestnávateľmi. Okrem zvyšovania kvality úrovne pedagogických zamestnancov a procesu výchovy a vzdelávania sa zvyšuje aj relevancia výstupov zo vzdelávania.

V systéme duálneho vzdelávania sa zamestnávateľ, u ktorého sa žiak pripravoval, zúčastňuje záverečnej skúšky, odbornej časti maturitnej skúšky alebo absolventskej skúšky a je členom skúšobnej komisie. Aj v rámci odborného vzdelávania a prípravy, ktoré sa organizuje prostredníctvom zmluvného vzťahu medzi strednou odbornou školou a zamestnávateľom o poskytovaní praktického vyučovania, sa môžu zamestnávatelia nominovaní príslušnou stavovskou organizáciou a príslušnou profesijnou organizáciou zúčastniť záverečnej skúšky, odbornej zložky maturitnej skúšky alebo absolventskej skúšky.

3.4 Príklady dobrej praxe – národné projekty

V rámci snahy o zvýšenie kvality vzdelávania boli implementované rôzne projekty. V tejto kapitole sú v stručnosti predstavené hlavné idey vybraných národných projektov realizovaných priamo riadenými organizáciami MŠVVaŠ SR: Štátnej školskej inšpekcie (ŠŠI), Národného ústavu certifikovaných meraní (NÚCEM) a Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ŠIOV) prostredníctvom operačného programu Vzdelávanie.

3.4.1 Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných školách a stredných školách s využitím elektronického testovania

Projekt bol realizovaný NÚCEM a zameriaval sa na vytvorenie podmienok na postupné zapojenie všetkých základných a stredných škôl do elektronického testovania. Aktivitami projektu bolo:

- ✓ vytváranie úloh a testov pre novú elektronickú databázu NÚCEM (tieto testy a úlohy budú pre širší rozsah vyučovacích predmetov a vzdelávacích oblastí a pre rôzne úrovne náročností. Nová databáza NÚCEM = testy a úlohy pre učiteľov, školy a národné merania t.j. Testovanie 9 a Maturita),
- ✓ zavádzanie elektronického testovania na monitorovanie úrovne vedomostí, zručností a kľúčových kompetencií žiakov, sledovanie trendov kvality škôl.

Hlavnými úlohami projektu sú:

- ✓ zvýšenie kvality vzdelávania prostredníctvom elektronického testovania,
- ✓ zapojenie učiteľov do tvorby testov a úloh pod gesciou NÚCEM,
- ✓ vytvorenie databáz testov a úloh (Banka úloh a testov) – približne 30.000 úloh zo všeobecnovzdelávacích predmetov a približne 130 testov zo vzdelávacích oblastí a kľúčových kompetencií,
- ✓ moderné a softvérovo bezpečné spracovanie a vyhodnotenie testov a úloh,
- ✓ zefektívnenie a urýchlenie porovnávania dosiahnutých výsledkov v predmetoch z oblastí vzdelávania pre učiteľa, školy, NÚCEM, MŠVVaŠ SR.

*Ciele projektu:*²⁰

Strategický cieľ projektu:

Strategickým cieľom národného projektu je inovovať a realizovať systém meraní na úrovni školy a na národnej úrovni v rámci nižšieho sekundárneho (ISCED 2) a vyššieho sekundárneho vzdelávania (ISCED 3), ktorý umožní hodnotiť kvalitu vzdelávania, monitorovať vývoj vzdelávania na základných a stredných školách a ovplyvňovať strategické rozhodnutia v oblasti vzdelávacej politiky. Súčasne má národný projekt za cieľ analyzovať stav a potreby vzdelávania na Slovensku v oblasti kľúčových kompetencií a budovať potenciál pedagógov realizovať monitorovanie vzdelávacích výsledkov vlastnej školy s ohľadom na školský vzdelávací program.

Väzba na príslušné ciele výzvy:

Národný projekt má priamu väzbu na prioritné osi č. 1 Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy a v rámci nej a č. 4 Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť pre Bratislavský kraj, na opatrenia č. 1.1. Premena tradičnej školy na modernú a 4.1. Premena tradičnej školy na modernú pre Bratislavský kraj.

Rozvoj nástrojov a foriem hodnotenia vzdelávacích činností škôl realizovaný v rámci národného projektu povedie k inovovaniu metód a foriem hodnotenia výkonov žiakov priamo na školách a k vytvoreniu efektívneho systému hodnotenia stavu a vývoja vzdelávacej sústavy SR, čím sa naplní špecifický cieľ opatrenia, ktorým je zabezpečovanie inštitucionálnej kvality škôl.

Špecifické ciele projektu:

Skvalitňovanie vyučovacieho procesu žiakov vzdelávacieho stupňa ISCED 2 a ISCED 3 vytvorením súboru nástrojov hodnotenia (úlohy a testy) na overovanie vedomostí a kľúčových kompetencií žiakov podľa štandardov definovaných v štátnom vzdelávacom programe a zavádzaním nových moderných technológií a foriem hodnotenia úrovne vedomostí žiakov.

Väzba na strategický cieľ projektu:

Zavedením systému elektronického testovania a vybudovaním databázy úloh a testov zo všeobecnovzdelávacích predmetov budú vytvorené predpoklady pre efektívne hodnotenie úrovne vedomostí žiakov z príslušného vyučovacieho predmetu (formatívne hodnotenie) a na hodnotenie úrovne vzdelávania na stupni ISCED 2 a ISCED 3 (sumatívne hodnotenie), ktorých výsledky budú podkladom pre zjednocovanie požiadaviek na kvalitu vyučovania všetkých typov škôl a analýzu stavu a potrieb zvyšovania úrovne vzdelávania na Slovensku.

Medzi cieľovými skupinami sú aj žiaci stredných škôl, t.j. žiaci 1. až 4. ročníka stredných škôl SR a 5. až 8. ročníka 8-ročných gymnázií SR vo veku 14 – 19 rokov, spolu cca 47 000 žiakov.

²⁰ <http://www.etest.sk/ciele-projektu/>

Hlavnými druhmi testovania v rámci projektu sú školské testovania koordinované s NÚCEM v čase dohodnutom so školou, certifikačné elektronické testovania (E-Maturita, E-Testovanie 9, E-Testovanie 5), učiteľské testovania, v rámci ktorých učitelia využijú už hotové úlohy a testy z Banky úloh a testov, prípadne si z úloh zostavia vlastný test podľa svojich pedagogických požiadaviek a cieľov.

3.4.2 Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy

Cieľom projektu bolo pripraviť odborných zamestnancov ŠŠI na nové metódy a formy práce pri **externom hodnotení škôl** a zároveň vytvoriť v spolupráci s odborníkmi z oblasti pedagogiky nástroje **interného sebahodnotenia škôl**. Celá snaha a zámer projektu smerujú k zvýšeniu kvality a úrovne poskytovaného vzdelávania v súlade s celoeurópskym trendom.²¹

V prvej fáze projektu sa uskutočnilo odborné vzdelávanie 96 inšpektorov pre základné a stredné školy, ktoré ponúklo inovatívne formy skvalitnenia výkonu inšpekčnej činnosti. Nadväzovalo na tvorbu nových nástrojov a foriem externého hodnotenia kvality vzdelávania, ktoré ŠŠI pripravila v súlade s aktuálnym smerovaním školského zákona.

Pri odbornej príprave školských inšpektorov sa sústavne kladie dôraz na skvalitnenie ich výkonu. V rámci projektu sa profesijné zručnosti posilnili nácvikom komunikačných zručností, formou simulovaných situácií v oblasti inšpekčného výkonu a tiež zručností pri elektronickom spracovaní dát z výstupov inšpekčnej činnosti.

Motiváciou zadefinovať metodický postup a špecifikovať kritériá, štandardy a indikátory na hodnotenie kvality v komplexnej forme, boli inšpirácie a skúsenosti, ktoré ŠŠI získala v spolupráci s partnerskými inštitúciami v profesijnom združení inšpektorátov SICI (The Standing International Conference of Inspectorate) a v rámci bilaterálneho projektu IPSI v programe Leonardo da Vinci so škótskou inšpekciovou.

Projekt bol orientovaný na interné sebahodnotenie školy. Tento aspekt projektu je nesmierne dôležitý, nakoľko sa tu uplatňuje pri hľadaní paralel s odporúčaním EQAVET systém zavádzania kvality „*zdola na hor*“, teda na úrovni poskytovateľa OVP. V rámci projektu ŠŠI vypracovala Manuál sebahodnotenia a Model sebahodnotenia.

Proces sebahodnotenia je dôležitým kritériom kvality školy, a práve projekt vytvoril priestor na vypracovanie jeho modelu. „*Sebahodnotenie má slúžiť k systematickému posudzovaniu práce školy a jeho výsledky (ako spätná väzba) ku korekcii vlastnej činnosti a zároveň ako východisko pre ďalší rozvoj školy.*“²²

3.4.3 Rozvoj stredného odborného vzdelávania

Realizátorom projektu je ŠIOV. Strategickým cieľom projektu je zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy (OVP) na stredných odborných školách vo vybraných skupinách odborov a tiež celkové zvýšenie kvality OVP vo všetkých skupinách odborov, ktoré sú v kompetencii Štátneho inštitútu odborného vzdelávania.

V národnom projekte sa pozornosť sústreďuje na tri kľúčové oblasti:²³

- ✓ obsahová prestavba vzdelávania na SOŠ s využitím inovatívnych metód a výučby,

²¹ <https://www.ssiba.sk/Default.aspx?text=g&id=25&lang=sk>

²² Model sebahodnotenia, str. 37, ŠŠI

²³ www.rsov.sk

- ✓ prepojenie vzdelávania na SOŠ s potrebami praxe za účasti zástupcov profesijných a stavovských organizácií,
- ✓ podpora kariérového poradenstva na SOŠ za účelom orientácie žiaka na potreby praxe.

V rámci obsahovej prestavby vzdelávania bude SOŠ poskytnutý digitalizovaný učebný obsah a moderná technická infraštruktúra pre 321 škôl, bude vyškolených 321 učiteľov a zabezpečený program mobility pre pedagógov, ktorí sa podieľajú na realizácii projektu. Zároveň budú dopracované normatívy pre zadefinované skupiny odborov.

Do procesu prepojenia vzdelávania s praxou bolo zapojených minimálne 250 zamestnávateľov, stavovské organizácie, profesijné organizácie a 800 učiteľov, ktorí budú vyškolení a prenesú informačno-komunikačné technológie a nové formy vyučovania do praxe. Pre lepšiu orientáciu verejnosti pri výbere povolania bude spracovaná mapa uplatniteľnosti na trhu práce po školách, regiónoch a krajoch a to v podobe portálu. Zároveň bolo vytvorených 21 praktických centier odborného vzdelávania a prípravy s najmodernejším vybavením.

Podpora kariérového poradenstva prioritne znamená novú definíciu role kariérového poradcu na SOŠ a to ako sprievodcu žiaka trhom práce. Bola vypracovaná metodológia jeho činnosti a návrh hodnotenia účinnosti jeho činnosti. V rámci tejto aktivity bolo v novom systéme vyškolených 400 kariérových poradcov.

3.4.4 Národná sústava kvalifikácií

Realizátorom národného projektu Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií je ŠIOV, pričom vychádza z iniciatívy Európskej únie na vytvorenie celoeurópskeho systému kvalifikácií. Práve rôzne a často nekompatibilné národné systémy kvalifikácií boli v minulosti prekážkou vyššej mobility pracovných síl medzi krajinami EÚ. Potreba zrozumiteľnej hierarchizácie kvalifikácií na európskej úrovni vyvrcholila vydaním Odporúčania Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/C111/ES z 23. apríla 2008 o vytvorení európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie. Slovensko sa k tejto iniciatíve pripojilo a zaviazalo sa, že vytvorí vlastnú Národnú sústavu kvalifikácií a Slovenský kvalifikačný rámec.

Potreba vytvorenia Národnej sústavy kvalifikácií vychádza rovnako aj zo snahy posilniť možnosti overovania kvalifikácií získaných v neformálnom vzdelávaní a informálnom učení sa. Tieto aktivity vychádzajú z Inovovanej stratégie celoživotného vzdelávania 2011 a z Akčného plánu celoživotného vzdelávania 2011.

Strategickým cieľom národného projektu je vytvoriť a rozvíjať efektívny systém celoživotného vzdelávania zameraný na rozvíjanie kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácií v súlade s aktuálnymi a budúcimi potrebami pracovného trhu a vedomostnej spoločnosti.

Hlavnými výstupmi projektu budú dva verejne prístupné registre - Národná sústava kvalifikácií a Slovenský kvalifikačný rámec. K 1. decembru 2015 budú na webovom sídle projektu zverejnené všetky karty kvalifikácií.²⁴

3.4.5 Podpora polytechnickej výchovy na základných školách

Národný projekt „Podpora polytechnickej výchovy na základných školách“ je zrkadlový projekt zložený z dvoch častí - Konvergencia a Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnateľnosť. Projekt nadväzuje na úspešný národný projekt „Podpora profesijnej orientácie žiakov ZŠ na OVP prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca

²⁴ <http://www.kvalifikacie.sk/kartoteka-kariet-kvalifikacii/>

s talentami“, čím umožní rozšíriť skupinu podporených základných škôl a zámer zatriktívniť a zvýšiť kvalitu vyučovacieho procesu v oblastiach zameraných na polytechnickú výchovu.

Cieľom národného projektu je zvýšenie záujmu žiakov základných škôl o predmety zamerané na polytechnickú výchovu, rozvoj pracovných zručností žiakov hlavne v oblastiach vzdelávania predmetov fyziky, techniky, biológie a chémie a z toho vyplývajúca podpora profesijnej orientácie žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu. Prioritou aktivít národného projektu je skvalitniť a zatriktívniť vyučovací proces prostredníctvom vybavenia odborných učební chémie, fyziky, biológie, techniky s využitím moderných metód a foriem vzdelávania, aby sme mohli uskutočniť obsahovú prestavbu vzdelávania na ZŠ a pripraviť absolventa pre aktuálne a perspektívne potreby trhu práce. Do projektu bolo zapojených 161 pilotných škôl z Konvergencie a 16 pilotných základných škôl z Bratislavského kraja. Dokopy má projekt za cieľ vybaviť 177 základných škôl z celého Slovenska novými pomôckami do odborných učební techniky, fyziky chémie a biológie a následným výstupom bude zameranie žiaka na OVP na SOS.²⁵

Hlavným výstupom projektu v Aktivite 1.1 je návrh minimálneho štandardu vybavenia didaktických pomôcok pre praktické vyučovanie a tvorba metodologického manuálu pre predmety zamerané na polytechnickú výchovu. Inovované formy a metódy vyučovania budú zamerané na využívanie viac praktických úloh v laboratórnych podmienkach, v prírode či v domácnosti, aby podporovali pracovné zručnosti žiakov zavedením polytechnickej výchovy, teda viac praxe do vyučovania, čo podporuje predstavivosť, kreativitu a flexibilitu žiakov.

Národný projekt sa sústreďí najmä na:

- ✓ zatriktívnenie kvality vzdelávania zameraného na polytechnickú výchovu,
- ✓ podporu zvýšenia kvality vzdelávania na ZŠ v oblasti polytechnickej výchovy,
- ✓ vytvorenie štandardov nových foriem prípravy žiakov ZŠ na povolanie s využitím inovovaných foriem a metód výučby.

3.5 Stratégia zavádzania kvality v SR v nadväznosti na EQAVET

V rámci SR tak ako aj ostatných členských štátov EÚ sa zabezpečovanie kvality uskutočňuje na úrovni systému ako aj úrovni poskytovateľov OVP. Národné authority zodpovedné za vzdelávanie, v prípade SR ide o MŠVVaŠ SR je zodpovedné predovšetkým za systémové nastavovanie kvality, teda systému „zhora na dol“. Tento model je realizovateľný na úrovni ústredných orgánov štátnej správy a je potrebné, aby bol dopĺňaný nastaveniami zabezpečenia kvality na úrovni poskytovateľov OVP, či už v rámci projektových aktivít priamo riadených organizácií MŠVVaŠ SR alebo prostredníctvom ŠŠI.

Ako ďalší krok v systéme zabezpečenia kvality v OVP je potrebné stanoviť ukazovatele kvality vo vzdelávaní. Ide o nastavenie dôležitosti jednotlivých indikátorov odporúčania EQAVET, ktoré chce SR realizovať v rámci strednodobého horizontu do roku 2020. Obdobná prax je aj v mnohých krajinách EÚ.²⁶

Indikátory (ukazovatele) kvality používané v krajinách EÚ zahŕňajú široké spektrum merateľných kritérií, napríklad:

- ✓ výsledky hodnotenia žiakov a študentov, t. j. hodnotenie nadobudnutých vedomostí, zručností a kompetencií (schopností),
- ✓ výsledky domácich testovaní (napr. Monitor 9, maturita),

²⁵ <http://www.pvodborne.sk/index.php/o-projekte>

²⁶ Napr. Luxembursko stanovilo ako jednu zo svojich hlavných priorít indikátor 5 – zber dát.

- ✓ výsledky medzinárodných prieskumov (napr. PISA),
- ✓ úspešnosť žiakov a študentov na súťažiach, projektoch a výstavách.

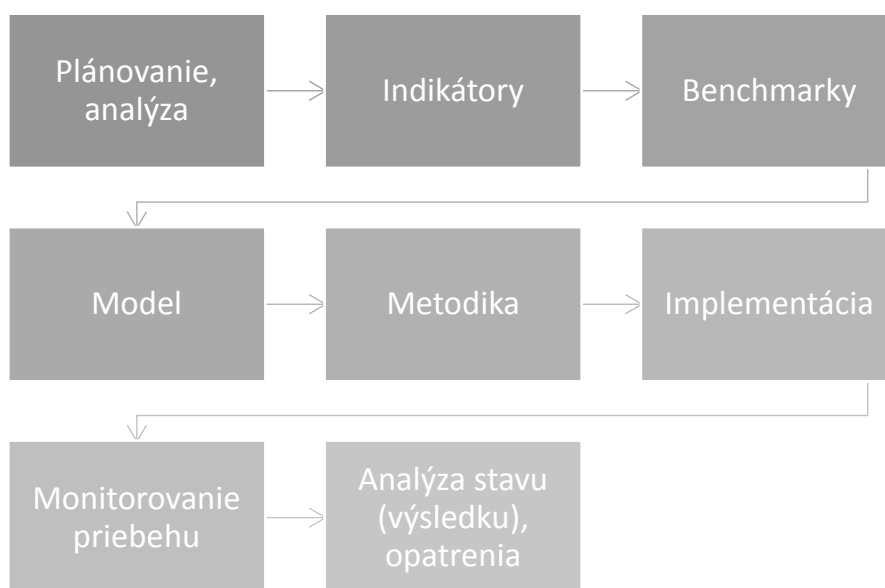
Ďalšie indikátory môžu zahŕňať účasť na procese vzdelávania na jednotlivých úrovniach a v rámci jednotlivých typov:

- ✓ počet žiakov vstupujúcich do vzdelávacieho procesu,
- ✓ počet úspešných absolventov študijných a učebných odborov,
- ✓ počet žiakov pokračujúcich v štúdiu (nadstavbové, VŠ),
- ✓ počet poskytovateľov vzdelávania.

Iný balíček indikátorov sa môže týkať samotného poskytovateľa vzdelávania, napr.:

- ✓ počet pedagogických a odborných zamestnancov, ich vzdelanie,
- ✓ investície,
- ✓ spolupráca so zamestnávateľmi.

Jednotlivé kroky zahŕňajú:

3.5.1 Plánovanie

V súčasnosti prevažuje prístup, že zabezpečovanie kvality reaguje skôr na vzniknuté problémy, než ako by im predchádzalo (napr. slabšia uplatniteľnosť absolventov stredných odborných škôl na trhu práce a nedostatočná racionalizácia Siete zo strany zriaďovateľov stredných škôl).

Cyklus riadenia kvality vo svojej prvej fáze vyžaduje dôkladnú analýzu situácie, bez ohľadu na to, či sa to týka systémového riešenia, alebo riešenia na úrovni poskytovateľa OVP. V súčasnej dobe existuje neprehľadné množstvo rôznych nástrojov na vypracovanie takejto analýzy, čo môže predstavovať *rizikový prvok* – na systémovej úrovni alebo úrovni školy sa nevyberie správny nástroj/balík nástrojov²⁷ alebo objektívne informačné zdroje, ktoré by dokázali spoľahlivo odhaliť oblasti vyžadujúce zlepšenie, prípadne nie sú potenciálne užitočné nástroje využívané efektívne.

²⁷ napr. Turek, I.: Kvalita vzdelávania. Iura Edition, 2009

Analýza musí zhodnotiť čo najviac ukazovateľov z viacerých dôvodov:

- ✓ zabezpečenie komplexného pohľadu na súčasný stav (kvantitatívne údaje – štatistické zisťovania, kvalitatívne údaje – dotazníky),
- ✓ objektívny budúci výber indikátorov, ktoré sú relevantné tak, aby sme sa vyhli zisťovaniu kritérií, ktoré nebudú na systémovej úrovni relevantné (napr. bez objektívnej výpovednej hodnoty, finančnej/personálnej/časovej náročnosti zisťovania a i.),
- ✓ stanovenie zodpovednosti za monitorovanie (školy, zamestnávateľa, ministerstvo),
- ✓ stanovenie optimálnej metódy budúceho zberu dát (napr. identifikácia možností využitia RIS, zdrojov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, zdrojov Centra vedecko-technických informácií a i.).

3.5.2 Stanovenie relevantných indikátorov kvality, a to racionálnym identifikovaním kvalitatívnych aj kvantitatívnych prvkov

V kapitole 2.4 sú uvedené indikátory cyklu EQAVET. Uvedené indikátory kvality riešia systémové (národné) zabezpečovanie kvality v OVP. Pre poskytovateľov odborného vzdelávania a prípravy je nutné identifikovať vhodné indikátory na tejto úrovni, aj keď niektoré kritériá, napr. spolupráca školy so zamestnávateľom/zamestnávateľmi v regióne (spokojnosť zamestnávateľov), zamestnanosť absolventov školy v regióne/v odbore, rodová štruktúra žiakov, podiel jedincov zo znevýhodnených skupín, počet žiakov celkovo, rodová/veková štruktúra pedagogického zboru je možné aplikovať aj v školách.

V prípade škôl je možné definovať aj také kritériá ovplyvňujúce kvalitu, ako je celková klíma školy (medzilidské vzťahy, kvalita pracovného prostredia, spokojnosť žiakov/rodičov) vrátane investícií, národných aj nadnárodných partnerstiev, projektov, participácii na rôznych súťažiach a i.

Na účely tejto správy je potrebné sa pozrieť na indikátory EQAVET z pohľadu systému. Ako bolo už predchádzajúcich častiach spomenuté, zavádzanie kvality do OVP má svoju postupnosť a primárne sa treba venovať systémovým krokom a opatreniam, ktoré môžu byť dopĺňané aktivitami škôl, zamestnávateľov, či iných inštitúcií na úrovni poskytovateľov OVP formou projektov, vytvárania spoločných partnerstiev, tvorbou pracovných dokumentov a intenzívnejšou spolupracou s decíznou sférou.

Napriek tomu treba indikátory vyhodnocovať čiastočne aj z pohľadu poskytovateľov OVP, keďže proces systémového prístupu ako aj prístupu na úrovni poskytovateľov sa nedá úplne oddeliť.

3.5.3 Indikátor 1 - Relevantnosť systému zabezpečovania kvality pre poskytovateľov OVP

V prípade tohto indikátora treba konštatovať, že ministerstvo nedisponuje údajmi o podiele stredných odborných škôl, ktoré uplatňujú vnútorné systémy zaisťovania kvality. Školský zákon v § 154 ods. 8 písm. a) síce stanovuje, že monitorovanie a hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania ďalej uskutočňuje škola alebo školské zariadenie, pre účely interného sebahodnotenia školy však neurčuje žiadne kritériá. Problematika interného hodnotenia školy bola riešená na úrovni národného projektu *Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy*, kde bol vypracovaný manuál a model sebahodnotenia školy. Na systémovej úrovni však táto problematika pokrytá nie je.

Informácie o odboroch vzdelávania stredných odborných škôl v rámci siete sú zverejnené na webovom sídle ministerstva.²⁸

Indikátor 1 - Relevantnosť systému zabezpečovania kvality pre poskytovateľov OVP:	
a) podiel poskytovateľov uplatňujúcich vnútorné systémy zaisťovania kvality vymedzené zákonom alebo z vlastnej iniciatívy;	
b) podiel akreditovaných poskytovateľov odborného vzdelávania a prípravy;	
1. Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	a) – MŠVVaŠ SR nedisponuje údajmi, aký je podiel poskytovateľov uplatňujúcich vnútorné systémy zaisťovania kvality b) – Sieť škôl a školských zariadení SR
2. Akými metódami budú údaje zbierané?	a) – nie sú stanovené b) – § 16 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov - podanie žiadosti v rámci správneho konania - zaraďovanie škôl a školských zariadení do siete
3. Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	a) – nie je stanovená b) – žiadosť o zaradenie školy alebo školského zariadenia do siete predkladá zriaďovateľ ministerstvu do 31. marca kalendárneho roka, ktorý predchádza roku, v ktorom má byť škola alebo školské zariadenie zriadené
4. Aké budú náklady na zber dát?	a) – nie sú stanovené b) – nie sú stanovené
5. Kto bude zbierať údaje?	a) – nie je stanovené b) – MŠVVaŠ SR
6. Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	a) – nie je stanovený b) – údaje o ponuke odborov vzdelávania na stredných odborných školách
7. Kto bude údaje analyzovať?	a) – nie je stanovené b) – MŠVVaŠ SR
8. Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9. Kto bude údaje používať, na aké účely?	a) – ŠŠI, školy pre zefektívnenie procesu interného sebahodnotenia b) – ŠIOV, MŠVVaŠ SR v rámci racionalizácie siete a sústavy odborov vzdelávania

3.5.4 Indikátor 2 - Investície do vzdelávania pedagogických zamestnancov

Indikátor 2 - Investície do vzdelávania pedagogických zamestnancov:	
a) podiel učiteľov zúčastňujúcich sa ďalšej odbornej prípravy;	
b) výška vynaložených prostriedkov na túto odbornú prípravu;	
1. Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	a) – nie je stanovené b) – nie je stanovené
2. Akými metódami budú údaje zbierané?	a) – nie je stanovené b) – nie je stanovené

²⁸ <http://www.minedu.sk/siet-skol-a-skolskych-zariadeni/>

3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	a) – nie je stanovené b) – nie je stanovené
4.	Aké budú náklady na zber dát?	z rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	a) – MŠVVaŠ SR b) – MŠVVaŠ SR
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	a) – nie je stanovený b) – nie je stanovený
7.	Kto bude údaje analyzovať?	a) – MŠVVaŠ SR b) – MŠVVaŠ SR
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	a) – nie je stanovené b) – nie je stanovené

3.5.5 Indikátor 3 - Účasť na programoch OVP

CVTI pravidelne každý rok zbiera údaje o počtoch žiakov na stredných školách. Tieto údaje sú zbierané pre každú školu osobitne v členení na jednotlivé študijné odbory a učebné odbory. V OVP tak ministerstvo disponuje presnými údajmi o počte žiakov v OVP v stredných odborných školách ako aj podiele žiakov v OVP na celkovom počte žiakov na stredných školách.

Indikátor 3 - Účasť na programoch OVP: Počet účastníkov v programoch odborného vzdelávania a prípravy podľa druhu programu a jednotlivých kritérií		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	zber údajov CVTI o počtoch žiakov v vzdelávacích programoch OVP
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistické zisťovanie, zber údajov zo stredných odborných škôl
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	každoročne k 15. septembru
4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	CVTI
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	štatistické údaje
7.	Kto bude údaje analyzovať?	MŠVVaŠ SR; CVTI
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	MŠVVaŠ SR použije údaje pre tvorbu Zoznamu študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce, Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce a Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, v ktorých sa odborné vzdelávanie a príprava poskytuje len v jednej strednej odbornej škole na celom území Slovenskej republiky; Samosprávne kraje pri určovaní počtu tried prvého ročníka pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku

3.5.6 Indikátor 4 - Podiel úspešného ukončenia vzdelávania

CVTI pravidelne každý rok zbiera údaje o počtoch absolventov podľa školy a podľa konkrétneho odboru vzdelávania. Tento fakt je na Slovensku umocnený veľmi silnou tradíciou systému OVP a vysokou mierou ukončenia študijných odborov a učebných odborov.

Indikátor 4 - Podiel úspešného ukončenia vzdelávania: Počet osôb, ktoré úspešne dokončili či nedokončili programy odborného vzdelávania a prípravy, podľa druhu programu a jednotlivých kritérií		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	údaje CVTI o absolventoch študijných odborov a učebných odborov na stredných odborných školách
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistické zisťovanie, zber údajov zo stredných odborných škôl
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	každoročne k 15. septembru
4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	CVTI
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	štatistické údaje
7.	Kto bude údaje analyzovať?	MŠVVaŠ SR; CVTI
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v spolupráci s CVTI využíva údaje o absolventoch SOŠ pri tvorbe informácií o uplatnení absolventov stredných škôl na trhu práce v rámci pravidelných prognóz vývoja na trhu práce podľa jednotlivých krajov, stredných škôl, študijných odborov a učebných odborov a vykonávaného zamestnania

3.5.7 Indikátor 5 - Umiestnenie po ukončení štúdia

Problematika sledovania absolventov po ukončení ich štúdia na strednej odbornej škole a ich následný prechod na trh práce bola legislatívne zapracovaná do nového zákona o OVP. Podľa § 30 ods. 1 zákona o OVP ÚPSVaR v spolupráci s ministerstvom školstva raz ročne zverejňuje na svojom webovom sídle informáciu o uplatnení absolventov stredných škôl na trhu práce v rámci pravidelných prognóz vývoja na trhu práce podľa jednotlivých krajov, stredných škôl, študijných odborov a učebných odborov a vykonávaného zamestnania. Vzhľadom na to, že zákon o OVP bol prijatý v roku 2015, táto kompetencia sa začne naplňovať až v roku 2016.

Indikátor 5 - Umiestnenie po ukončení štúdia: a) uplatnenie absolventov v určitej dobe po dokončení odborného vzdelávania a prípravy (12-36 mesiacov) podľa druhu programu a jednotlivých kritérií b) podiel zamestnaných účastníkov odborného vzdelávania a prípravy v určitej dobe (12 mesiacov) po dokončení odborného vzdelávania podľa druhu programu a jednotlivých kritérií		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	a) – údaje spracúva ÚPSVaR v spolupráci s MŠVVaŠ SR v súlade s § 30 ods. 1 zákona o OVP o uplatnení absolventov stredných škôl na trhu práce v rámci pravidelných prognóz vývoja na trhu práce podľa vykonávaného zamestnania b) – údaje spracúva ÚPSVaR v spolupráci s MŠVVaŠ SR
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistické zisťovanie, zber údajov zo stredných odborných škôl a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	2x ročne máj/september

4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	ÚPSVaR
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	štatistické údaje
7.	Kto bude údaje analyzovať?	ÚPSVaR; MŠVVaŠ SR
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	MŠVVaŠ SR použije údaje pre tvorbu Zoznamu študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce, Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce a Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, v ktorých sa odborné vzdelávanie a príprava poskytuje len v jednej strednej odbornej škole na celom území Slovenskej republiky; Samosprávne kraje pri určovaní počtu tried prvého ročníka pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku

3.5.8 Indikátor 6 - Využitie nadobudnutých zručností na pracovisku

Ministerstvo disponuje informáciami o miere uplatnenia absolventov stredných odborných škôl podľa študijných odborov a učebných odborov. Údaje sú zverejnené na webovom sídle ministerstva.²⁹

Problematika miery spokojnosti osôb a zamestnávateľov so získanými vedomosťami, či schopnosťami nespadá do pôsobnosti ministerstva školstva.

V tejto súvislosti by bolo vhodné preskúmať možnosti nástroja „Labour Market Survey“, ktorý je ponúkaný zo strany CEDEFOP.

Indikátor 6 - Využitie nadobudnutých zručností na pracovisku:		
a) miera uplatnenia absolventov odborného vzdelávania a prípravy vo vyštudovanom odbore		
b) miera spokojnosti osôb a zamestnávateľov so získanými vedomosťami/schopnosťami		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	a) – údaje spracúva ÚPSVaR v spolupráci s CVTI SR v súlade s § 30 ods. 1 zákona o OVP o uplatnení absolventov stredných škôl na trhu práce v rámci pravidelných prognóz vývoja na trhu práce podľa jednotlivých krajov, stredných škôl, študijných odborov a učebných odborov b) – údaje sa nezberajú
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistické zisťovanie, zber údajov zo stredných odborných škôl a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	a) – 2x ročne máj/september b) – nezbera sa
4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	a) – ÚPSVaR
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	štatistické údaje
7.	Kto bude údaje analyzovať?	ÚPSVaR; CVTI
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva

²⁹ <http://www.minedu.sk/9242-sk/nezamestnanost-absolventov-strednych-skol/>

9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	MŠVVaŠ SR použije údaje pre tvorbu Zoznamu študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce, Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce a Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, v ktorých sa odborné vzdelávanie a príprava poskytuje len v jednej strednej odbornej škole na celom území Slovenskej republiky; Samosprávne kraje pri určovaní počtu tried prvého ročníka pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku
----	--	---

3.5.9 Indikátor 7 - Miera nezamestnanosti

Ministerstvo disponuje informáciami o miere uplatnenia absolventov stredných odborných škôl podľa študijných odborov a učebných odborov. Údaje sú zverejnené na webovom sídle ministerstva.

V tomto prípade ide o prelínanie jednotlivých indikátorov.

<i>Indikátor 7 - Miera nezamestnanosti</i>		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	údaje spracúva ÚPSVaR v spolupráci s CVTI SR v súlade s § 30 ods. 1 zákona o OVP o uplatnení absolventov stredných škôl na trhu práce v rámci pravidelných prognóz vývoja na trhu práce podľa jednotlivých krajov, stredných škôl, študijných odborov a učebných odborov
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistické zisťovanie, zber údajov zo stredných odborných škôl a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	2x ročne máj/september
4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	ÚPSVaR, CVTI
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	štatistické údaje
7.	Kto bude údaje analyzovať?	ÚPSVaR; CVTI
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	MŠVVaŠ SR použije údaje pre tvorbu Zoznamu študijných odborov a učebných odborov s nedostatočným počtom absolventov pre potreby trhu práce, Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, ktoré sú nad rozsah potrieb trhu práce a Zoznamu študijných odborov a učebných odborov, v ktorých sa odborné vzdelávanie a príprava poskytuje len v jednej strednej odbornej škole na celom území Slovenskej republiky; Samosprávne kraje pri určovaní počtu tried prvého ročníka pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku

3.5.10 Indikátor 8 - Podiel zraniteľných skupín

Údaje o žiakoch zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) ako aj o žiakoch, ktorí sú integrovaní v bežnej strednej odbornej škole sa zbierajú na CVTI. Vek a pohlavie žiakov sa zbiera všeobecne nie vo vzťahu k žiakom z SZP.

Indikátor 8 - Podiel zraniteľných skupín na OVP		
a) percentuálny podiel účastníkov odborného vzdelávania a prípravy klasifikovaných ako znevýhodnené skupiny (v danom regióne alebo spádovej oblasti) podľa veku a pohlavia		
b) miera úspešnosti osôb, ktoré spadajú do kategórie znevýhodnených skupín podľa veku a pohlavia		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	štatistický výkaz škôl (MŠVVŠ SR) 2 - 01 – výkaz o strednej škole
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistický zber údajov
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	každoročne podľa stavu k 15. 9.
4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	Centrum vedecko-technických informácií SR
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	počet individuálne integrovaných žiakov, počet žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia
7.	Kto bude údaje analyzovať?	MŠVVaŠ SR
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	MŠVVaŠ SR pri optimalizácii programov vzdelávania

3.5.11 Indikátor 9 - Mechanizmy identifikujúce vzdelávacie potreby vo vzťahu k trhu práce

Problematika určenia mechanizmov, ktoré určujú potreby trhu práce sú čiastočne riešené aj ministerstvom školstva prostredníctvom pracovných skupín Rady vlády pre OVP, schvaľovaním experimentálnych overovaní odborov vzdelávania. Ostatné aktivity spadajú do gescie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Indikátor 9 - Mechanizmy identifikujúce vzdelávacie potreby vo vzťahu k trhu práce:		
a) špecifikácia jednotlivých mechanizmov		
b) účinnosť týchto mechanizmov		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	a) – pracovné skupiny Rady vlády pre OVP pre príslušné skupiny odborov vzdelávania; analýzy a prognózy potrieb trhu práce (ÚPSVaR); Národná sústava povolání (NSP) b) – pracovné skupiny Rady vlády pre OVP navrhujú MŠVVaŠ SR zmeny obsahu vzdelávania (experimentálne overovanie nových odborov vzdelávania alebo inovácie ŠVP); analýzy a prognózy potrieb trhu práce stanovujú požiadavky trhu práce na počty zamestnancov v príslušných zamestnaniach
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistické zisťovanie; podklady pracovných skupín RV pre OVP, vyhodnotenia experimentálneho overovania
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	PS RV pre OVP jeden krát ročne; analýzy a prognózy potrieb trhu práce - každoročná aktualizácia
4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	MŠVVaŠ SR, ÚPSVaR, ŠIOV
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	štatistické údaje; odborné podklady PS RV pre OVP
7.	Kto bude údaje analyzovať?	MŠVVaŠ SR
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	ŠIOV a vecne príslušné stavovské a profesijné organizácie pre MŠVVaŠ SR

9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	MŠVVaŠ SR použije údaje pri inováciách ŠVP pre OVP; tvorbu normatívo MTPZ; schvaľovanie experimentálneho overovania; tvorba Národnej sústavy kvalifikácií
----	--	---

3.5.12 Indikátor 10 - Schémy propagácie lepšieho prístupu k OVP

Pri splnení požiadavky mať ukončené nižšie stredné vzdelanie a úspešnom zložení prijímacej skúšky na strednú odbornú školu, môže žiak študovať v akomkoľvek odbore vzdelávania na strednej odbornej škole. Do systému vzdelávania sa môže človek vrátiť kedykoľvek, nie je obmedzený vekom a môže absolvovať niektorú z nižšie uvedených foriem štúdia na strednej odbornej škole.

Indikátor 10 - Schémy propagácie lepšieho prístupu k OVP: a) dostupnosť informácií o pripravovaných opatreniach na rôznych úrovniach b) účinnosť týchto opatrení		
1.	Z akých zdrojov budú pochádzať údaje?	a) – absolvent základnej školy (nižšie stredné vzdelanie) sa môže uchádzať o štúdium na akejkoľvek strednej odbornej škole v príslušnom študijnom odbore alebo učebnom odbore; absolvent učebného odboru môže získať úplne stredné odborné vzdelanie v nadväzujúcom študijnom odbore; absolvent, ktorý získal už úplné stredné odborné vzdelanie a chce získať inú kvalifikáciu, môže študovať iný študijný odbor v pomaturitnom kvalifikačnom štúdiu; absolvent SOŠ môže získať stredné odborné vzdelanie v skrátenej štúdiu, pokiaľ už má minimálne stredné odborné vzdelanie v inom odbore vzdelávania b) – účinnosť opatrení nie je viazaná vekom žiaka, jeho sociálnym zázemím
2.	Akými metódami budú údaje zbierané?	štatistické zisťovanie – CVTI
3.	Od akého obdobia a frekvencia zberu dát?	k 15. septembru
4.	Aké budú náklady na zber dát?	v rámci rozpočtu príslušnej inštitúcie
5.	Kto bude zbierať údaje?	MŠVVaŠ SR, CVTI, ŠIOV
6.	Aký typ údajov bude použitý pre analýzy?	štatistické údaje
7.	Kto bude údaje analyzovať?	MŠVVaŠ SR; ŠIOV
8.	Kto vypracuje správu, pre koho?	Správa sa nevypracúva
9.	Kto bude údaje používať, na aké účely?	MŠVVaŠ SR použije údaje pri ďalšom nastavovaní systému OVP v SR

3.5.13 Záver k indikátorom

Pri analýze jednotlivých indikátorov z hľadiska aktuálneho stavu implementácie a reálnych opatrení, je potrebné konštatovať, že Slovenská republika urobila na systémovej úrovni za posledné roky veľký krok smerom dopredu. Prijatím nového zákona o OVP ako aj novelizovaním školského zákona došlo k podstatnému posunu v zabezpečovaní kvality na úrovni procesu OVP, a to najmä podporou a vstupom zamestnávateľov do procesu OVP, ako aj jeho koordinácie, zavedením systému duálneho vzdelávania ako aj zintenzívnenia spolupráce s rezortom práce.

Kvalitatívne sa posilnil aj zber údajov, ktorými v súčasnosti MŠVVaŠ SR disponuje. Budúce trasovanie absolventov stredných odborných škôl a ich úspešnosť zamestnať sa v odbore, ktorý

vyštudovali budú slúžiť ako predloha na ďalší proces transformácie OVP v SR. Rovnako pozitívne treba vnímať aj zber údajov o žiakoch zo SZP, či integrovaných žiakov podľa typu postihnutia.

Kvalita na výstupe z OVP sa zvyšuje účasťou zamestnávateľov, ktorí poskytujú praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania na záverečných skúškach, odbornej časti maturitných skúšok a absolventských skúškach.

Slabšími miestami v zabezpečovaní kvality v SR sú učitelia, kde ponuka programov kontinuálneho vzdelávania pre učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy je veľmi slabá. Rovnako platové ohodnotenie učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy nezakladá dostatočnú motiváciu pre odborníkov z praxe ísť učiť na strednú odbornú školu.

Ďalším slabším miestom je napojenie procesov interného hodnotenia školy na národnú legislatívu, resp. sa nezohľadňujú takéto aktivity školy pri kritériách pre určovanie počtu tried prvého ročníka pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku. Rovnako tak chýba aj medzičlánok medzi strednými odbornými školami a decíznou sférou, ktorým by v prípade interného hodnotenia kvality mohla byť ŠŠI.

Indikátor 1 je predovšetkým určený pre poskytovateľov OVP. Indikátory 6 a 7 sú predovšetkým v polohe gescie MPSVaR SR. V každom prípade sa indikátory 5 až 7 a čiastočne aj 9 obsahovo prelínajú. Zároveň je dobré mať pripravené pozície k existujúcim indikátorom a pružnejšie tak reagovať v budúcnosti na prípadné zmeny.

Navyše, práve revízia odporúčania EQAVET môže byť predlohou na tvorbu systémových opatrení ako aj analýz, či metodík v rámci projektových aktivít v nadchádzajúcom programovacom období.

3.6 Stanovenie benchmarkov relevantných pre SR

Po zbere a analýze údajov je nevyhnutné analyzovať nedostatky, resp. zistené rozdiely. V rámci analýzy jednotlivých indikátorov boli zistené nedostatky, ktoré je potrebné v nasledovnom období rozvíjať (3.5.11).

Následne je potrebné nastaviť budúce ciele/výsledky, pričom do úvahy je potrebné zobrať *reálnu možnosť dosiahnuť tieto ciele/výsledky*. V tomto bode je dôležité vyhnúť sa snahe dosahovať *ideálne* výsledky v nekriticky krátkej dobe, či už z politických dôvodov, dôvodov bližiacich sa termínov medzinárodných meraní atď. Tento proces nebude trvať týždne ale mesiace; je potrebné rátať s časovým horizontom niekoľkých rokov. Každý z nastavených benchmarkov sa bude totiž v priebehu určitého obdobia znovu a znovu prehodnocovať a rekalibrovať.

Napriek tomu, že v rámci cyklu EQAVET je ďalším krokom nastavovanie benchmarkov, mnohé krajiny sa vyhýbajú tejto praxi. Systémy vzdelávania sú rôznorodé a na rôznej úrovni a je ťažko predvídateľné v akom časovom horizonte sa fixne stanovené benchmarky budú naplňovať. Najvhodnejšie riešenie je nastaviť dlhodobý cieľ s postupnými fázami jeho naplňovania so zreteľom na celkovú transformáciu OVP na Slovensku.

3.7 Vypracovanie jasnej metodiky vychádzajúcej zo skúseností projektov

Pri nastavovaní vhodného modelu riadenia kvality OVP je nevyhnutné vypracovať metodiky celkového zabezpečovania kvality, a to na systémovej úrovni a na úrovni poskytovateľov OVP. Bude nutné zdôrazniť, že predovšetkým metodika pre poskytovateľov OVP nebude predstavovať záväzný predpis, ale návod na prístupovanie k riadeniu kvality pre individuálne subjekty.

Metodiky musia predstaviť analýzu kvantifikovateľných ukazovateľov na systémovej úrovni aj na úrovni poskytovateľov OVP, a to aj v prípade takých kritérií, ktoré uprednostňujú slovné, nie

numerické hodnotenie (napr. vyjadrenie spokojnosti žiaka či rodiča s klímou školy). Je potrebné identifikovať tieto kritériá a dospieť ku konsenzu ohľadom priradenia číselnej hodnoty k jednotlivým položkám.

Tvorba metodík je vhodným pokračovaním už rozbehnutého procesu transformácie OVP, ktorého výraznými míľnikmi sú prijatie nového zákona o OVP a realizácia národných projektov pod gesciou ŠIOV.

Rozdiel medzi oboma metodikami je v definovaní cieľov a indikátorov hodnotenia. Systémové hodnotenie predpokladá kontinuálne monitorovanie vybraných indikátorov s celospoločenským dopadom, poskytovatelia OVP uplatnia predovšetkým metódu sebahodnotenia za účelom zlepšenia okruhov so slabým výkonom, prípadne zmeny/skvalitnenia tých výkonov, ktoré zvýšia ich konkurencieschopnosť na vzdelávacom trhu. Je potrebné uvedomiť si, že kvalita procesov (kvalita realizácie) bude vždy závisieť od kvality riadenia. Pokiaľ zo systémového hľadiska neexistuje konzistentný a koordinovaný prístup k zabezpečovaniu kvality, nie je možné očakávať, že samotné procesy vzdelávania budú túto kvalitu dosahovať.

Metodika bude vychádzať z analýzy cyklu EQAVET (alebo cyklu PDCA) a z príkladov dobrej praxe u nás aj v zahraničí.

3.8 Stanovenie jasnej spoločnej terminológie

Súčasťou metodiky musí byť definovanie pojmov, ktoré budú procesy riadenia kvality sprevádzať. V prvom rade je nevyhnutné vysvetliť pozadie výberu modelu riadenia kvality. Je potrebné sa vyhnúť diskusii o termíne „kvalita“, ale priblížiť sa k definícii toho, čo sa bude vnímať ako „úspešná vzdelávacia inštitúcia“, čo je vo všeobecnosti cieľom výchovy a vzdelávania. Napriek tomu, že aj táto otázka so sebou prináša riziko protichodných názorov, je vyššia pravdepodobnosť, že dospeje k určitému záveru.

Pojmová nejasnosť a nepresnosť môže viesť k nepochopeniu účelu procesov, ako aj k neefektívnemu investovaniu v tejto oblasti.

3.9 Implementácia

Po prípravnej fáze a dôkladnej príprave na úrovni riadenia školstva, konzultačných a analytických procesoch je možné pristúpiť k zavedeniu opatrení na systémovej úrovni a vedeniu poskytovateľov škôl k pozitívnemu vnímaniu a využívaniu prostriedkov kultúry kvality. Implementácia by mala byť realizovaná prostredníctvom projektov, ktoré by vychádzali z výstupov projektov uvedených v časti 3.4.

3.10 Monitorovanie cyklu kvality

Počas celého procesu zabezpečovania kvality na systémovej úrovni aj úrovni poskytovateľov OVP je kľúčovým prvkom kontinuálny, objektívny a dôveryhodný zber údajov. Výrazným posunom v tejto oblasti je spustenie rezortného informačného systému. Kvalitný zber dát a ich následné spracovanie pre nastavovanie politík v oblasti OVP je dôležitým systémovým krokom, ktorý napomáha udržiavať rovnováhu celého systému.

4. Záver

V záujme dosiahnutia pozitívnych zmien v oblasti kvality odborného vzdelávania a prípravy je na základe vyššie uvedeného potrebné zamerať sa na realizáciu nasledovných úloh:

- 4.1 spolupracovať so zamestnávateľmi pri príprave štátnych vzdelávacích programov pre odborné vzdelávanie a prípravu pre všetky skupiny odborov vzdelávania a všetky stupne poskytovaného vzdelania,

Z: MŠVVaŠ SR v spolupráci s SOPK, SPPK, SŽK, SLK, SBK, AZZZ, RÚZ, OZPŠaV

- 4.2 v rámci systému duálneho vzdelávania podporiť vytváranie materiálnych a personálnych kapacít stavovských a profesijných organizácií,

Z: SOPK, SPPK, SŽK, SLK, SBK, AZZZ, RÚZ

- 4.3 zintenzívniť spoluprácu stredných odborných škôl a zamestnávateľov pri tvorbe školských vzdelávacích programov pre odborné vzdelávanie a prípravu,

Z: SOŠ v spolupráci so zamestnávateľmi

- 4.4 pokračovať v racionalizácii sústavy odborov vzdelávania, reflektujúc požiadavky a potreby trhu práce.

Z: MŠVVaŠ SR v spolupráci SOPK, SPPK, SŽK, SLK, SBK, AZZZ, RÚZ, OZPŠaV

V záujme posilnenia úlohy zamestnávateľov v oblasti kvality odborného vzdelávania a prípravy a duálneho vzdelávania je potrebné zamerať sa na realizáciu nasledovných úloh:

- 4.5 spolupracovať s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny pri príprave informácií o uplatnení absolventov stredných škôl na trhu práce v rámci pravidelných prognóz vývoja na trhu práce podľa jednotlivých krajov, stredných škôl, študijných a učebných odborov a informácií o tom, či sa zamestnali v oblasti, v ktorej sa pripravovali na svoje budúce povolanie, povolania alebo odborné činnosti,

Z: MŠVVaŠ SR v spolupráci s ÚPSVaR

- 4.6 podporiť vykonávanie praktického vyučovania u zamestnávateľov v existujúcom systéme odborného vzdelávania a prípravy,

Z: MŠVVaŠ SR v spolupráci SOPK, SPPK, SŽK, SLK, SBK, AZZZ, RÚZ, OZPŠaV

Všetky tieto opatrenia sú zamerané na proces OVP predovšetkým s orientáciou na prvky WBL a systém duálneho vzdelávania, čo je plne v súlade so strednodobými opatreniami pre OVP, ktoré boli prijaté v Rige v júni 2015 a s podkladovými materiálmi technickej pracovnej skupiny pre OVP.

V oblasti zberu údajov je potrebné v praxi rozbehnúť sledovanie absolventov SOŠ na trhu práce po ukončení ich štúdia na strednej škole, resp. zbierať údaje o žiakoch zo SZP a integrovaných žiakoch, pričom zber údajov by mal byť orientovaný na riešenie nasledovných úloh:

- 4.7 uplatnenie absolventov v určitej dobe po dokončení štúdia na SOŠ (12-36 mesiacov) podľa odboru vzdelávania,

Z: ÚPSVaR v spolupráci s MŠVVaŠ SR

- 4.8 podiel zamestnaných účastníkov OVP v určitej dobe (12 mesiacov) po dokončení OVP podľa odboru vzdelávania,

Z: ÚPSVaR v spolupráci s MŠVVaŠ SR

- 4.9 percentuálny podiel účastníkov OVP klasifikovaných ako znevýhodnené skupiny (v danom regióne) podľa veku a pohlavia,

Z: MŠVVaŠ SR

4.10 miera úspešnosti osôb, ktoré spadajú do kategórie znevýhodnených skupín podľa veku a pohlavia.

Z: MŠVVaŠ SR

Všetky opatrenia sa budú realizovať v časovom období rokov 2016 – 2020.

Odborné vzdelávanie a príprava je jediným segmentom, ktorý pripravuje svojich absolventov priamo pre prax. Z tohto dôvodu je nevyhnutné sa venovať zvyšovaniu a zabezpečovaniu jeho kvality.

Zvyšovanie kvality OVP sa dá dosiahnuť na úrovni systému ako aj na úrovni poskytovateľov OVP. Pre MŠVVaŠ SR je podstatné, aby systém OVP bol dostatočne pružný a efektívny a reagoval na meniace sa podmienky na trhu práce vo vzájomnej interakcii so zamestnávateľmi.

Odporúčanie EQAVET predstavuje nástroj akým spôsobom napomôcť členským krajinám EÚ pri zavádzaní kvality do systému OVP. Jednotlivé indikátory a postupy môžu slúžiť ako odrazový mostík pri nastavovaní systému kvality.

Po analýze jednotlivých indikátorov je zrejmé, že Slovensko uskutočnilo mnohé opatrenia na podporu zabezpečenia kvality, avšak mnohé kroky ho ešte čakajú.

V prípade kvality odborného vzdelávania a prípravy je potrebné sledovať údaje nielen na výstupe, ktorými sú záverečná skúška, maturitná skúška resp. absolventská skúška, u ktorých absentuje zber dát o kvalite a procese z výstupu, ale dôležité je tiež sledovať údaje na vstupe, ktorými sú centrálné Testovanie 9 a výsledky prijímacích pohovorov na stredné odborné školy. Ak má byť cieľom odborného vzdelávania absolvent, ktorý je pripravený na výkon odborných činností a praktických zručností v rámci povolania, na ktoré sa pripravuje, tak v záujme kvality takejto prípravy je potrebné, aby príslušné stavovské a profesijné organizácie zadefinovali požiadavky na odborné zručnosti a praktické skúsenosti potrebné na vykonávanie pracovných činností na pracovných miestach na trhu práce a podieľali sa na tvorbe profilov absolventov odborného vzdelávania a prípravy a požadovaných vedomostí, zručností, schopností a pracovných návykov.

Takto vytvorené profily absolventov by mali byť v budúcnosti hlavným kritériom hodnotenia kvality. To si však vyžaduje, aby zamestnávatelia naozaj aktívne vstupovali do vzdelávacieho procesu. Cieľom tohto procesu je, aby v budúcnosti mali zamestnávatelia, resp. stavovské a profesijné organizácie vybudované vlastné personálne štruktúry, ktoré na vlastných riadiacich úsekoch budú riadiť a koordinovať proces odborného vzdelávania a prípravy v podnikoch a samostatne tvoriť obsah vzdelávania pre praktické vyučovanie pre odbory vzdelávania, v ktorých sa žiaci budú pripravovať na svoje budúce povolanie, povolania alebo odborné činnosti.